

(28)

www.stachtes.com

i) αγριολόγος...(ο): [κιμωλία δίχως κύκλο](#) ii) Κριτική Βιβλίου Δημήτρης Αθηνάκης: [Εξαιρετικά δυνατά & Απίστευτα κοντά](#) iii) Μαρία Πετρίτση: [Μπλε](#) iv) Κώστας Δάρμος: [Οι αρχαίοι ποταμοί της Πελοποννήσου](#) v) Ναυτίλου Περιηγήσεις Έρση Σωτηροπούλου, «Ζιγκ-ζαγκ στις νεραντζιές» vi) Έτος Παπαδιαμάντη: [Το μοιρολόγι της φώκας](#) vii) Ελληνομνήμων: [Ανθρακίτης Μεθόδιος \(περ. 1650/1660 - περ. 1736\)](#) viii) Δοκίμιο. Κώστας Κουτσουρέλης: [Για την τρέγουσα γερμανόφωνη ποίηση](#) ix) Η Στήλη του Poiein.gr Γιώργος Μίχος, «[Το Τυπωμένο Είναι μια Στιγμή του Ψηφιακού](#)» x) Μεταφράσεις Γιώργου Κεντρωτή: [GUILLAUME APOLLINAIRE](#) xi) [Γαβριήλ Ναζιμίς](#) xii) Δημήτρης Παλάζης xiii) Γιώργος Ρωμανός xiv) Κώστας Νησιώτης xv) [Λεία Βιτάλη](#) xvi) Πέτρος Γκολίτσης xvii) [The Athens Review of Books](#). Μανώλης Βασιλάκης: «[Ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος](#)» xviii) Αποψη - [Λουκία Ρικάκη](#), [Το χρώμα του γρήματος γεννά αγρωματοποιία](#) xix) [Μαρίνα Αποστόλου](#) xx) [Φαίδων Θεοφίλου](#) xxi) Τους συντελεστές και συνεργάτες του e-περιοδικού μας θα τους βρείτε [εδώ Α-Κ](#) και [εδώ Λ-Ω](#), η παρουσίασή τους είναι αλφαβητική. Αν επιθυμείτε να δημοσιεύσετε στις "Στάχτες" μπορείτε να στείλετε να κείμενά σας στο stachtes@gmail.com

αρχή σελίδας

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς...(ο)

κιμωλία δίχως κύκλο

Σαν την ασυνέπεια των ημερολογίων, σκόρπιες δυσκίνητες σκέψεις, όπως αμήχανα παλιά ποστάλια γραμμής Δωδεκανήσου που λικνίζονταν οκνηρά μπρος στην ανεπάρκεια του λιμανιού στη θαλπωρή, δίχως δραματικές κορυφώσεις, απαλά, φυσικά, με την επιμονή και μόνο ως -καλά κρυμμένο- σύμμαχο. Η ανεπαίσθητη, η κομψή, η εν δυνάμει κινησιολογία στα όρια της στατικότητας, λικνίζεται είπαμε, κινείται. Ωρες ώρες έρχονται στο νου· σπάνιες πια, γκογκολικές φυσιογνωμίες ανθρώπων και τόπων, με κάποιο, έστω, ρομαντικό υπόστρωμα χωρίς σφιγμένες υστερίες, χωρίς υπερτιμήσεις, χωρίς αναμενόμενα κοινότοπα κρεσέντο, μια γνήσια, απλή πιστότητα έκφρασης, μια επάρκεια. Τι κι αν φαινομενικά προσφέρω την εντύπωση ότι γάντζωσα βαθιά την άγκυρα, παραμελώντας το εικαστικό μου εγώ. Μπρος μου, ο γέρος συνέχιζε να βρίσκεται καθιστός στο ξύλινο παγκάκι απέναντι από τον ναό του Προφήτη Ηλία, το αγνό χαμόγελό του δεν έχει ακόμα διαγραφεί από την εντύπωση, τον θαυμασμό, που του προκάλεσαν

τα δύο περήφανα πορφυρά άτια που προ ολίγου, ανεβοκατέβαιναν τα μαρμάρινα σκαλοπάτια αμέσως μετά την δημόσια ιεροτελεστία, μόνο που τώρα το καπέλο του ήταν αφημένο πάνω στις τσαλακωμένες εφημερίδες στο χώρο πλάι του, γεγονός πρωτοφανές. Στο νου μου, χρόνια τώρα, έχω ταυτίσει τη φιγούρα, την φυσιογνωμία του με καπέλο, από τότε που νέος ακόμη, όταν ανταλλάσσαμε τον καθιερωμένο μας χαιρετισμό, ένα πρωινό καλημέρα, καθώς περνούσα με κατεύθυνση την Πραξιτέλους. Τέτοιες μικρές αλλαγές γενικότερα δεν θα έπρεπε να προκαλούν εντύπωση, όμως μία πόλη κρύβει πολλά περισσότερα από τουριστικά αξιοθέατα, κι εγώ που ζω μέσω της παρατήρησης, μου διέφυγε η ουσία. Στο μαύρο καπέλο του γέρου, υπήρχε γραμμένη, με άσπρη κιμωλία η λέξη Τέλος.

[Copyright©Στράτος Φουντούλης](#). Βρυξέλλες, Δεκέμβριος 2010. photo© Andre Kertesz, 1962 (detail)

[αρχή σελίδας](#)

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Το μοιρολόγι της φώκιας*

Κάτω από τον κρημνόν, οπού βρέχουν τα κύματα, όπου κατέρχεται το μονοπάτι, το αρχίζον από τον ανεμόμυλον του Μαμογιάννη, οπού αντικρύζει τα Μνημούρια, και δυτικώς, δίπλα εις την χαμηλήν προεξοχήν του γιαλού, την οποίαν τα μαγκόπαιδα του χωριού, οπού δεν παύουν από πρωίας μέχρις εσπέρας, όλον το θέρος, να κολυμβούν εκεί τριγύρω, ονομάζουν το Κοχύλι - φαίνεται να έχη τοιούτον σχήμα- κατέβαινε το βράδυ-βράδυ η γριά-Λούκαινα, μία χαροκαμένη πτωχή γραία, κρατούσα υπό την μασχάλην μίαν αβασταγήν, διά να πλύνη τα μάλλινα σινδόνια της εις το κύμα το αλμυρόν, είτα να ξεγλυκάνη εις την μικράν βρύσιν, το Γλυφονέρι, οπού δακρύζει από τον βράχον του σχιστολίθου, και χύνεται ηρέμα εις τα κύματα. Κατέβαινε σιγά τον κατήφορον, το μονοπάτι, και με ψίθυρον φωνήν έμελπεν εν πένθιμον βαθύ μοιρολόγι, φέρουσα άμα την παλάμην εις το μέτωπόν της, διά να σκεπάση τα όμματα από το θάμβος του ηλίου, οπού εβασίλευεν εις το βουνόν αντικρύ, κ' αι ακτίνες του εθώπευον κατέναντί της τον μικρόν περίβολον και τα μνήματα των νεκρών, πάλλευκα, ασβεστωμένα, λάμποντα εις τας τελευταίας του ακτίνας.

Ενθυμείτο τα πέντε παιδιά της, τα οποία είχε θάψει εις το αλώνι εκείνο του χάρου, εις τον κήπον εκείνον της φθοράς, το εν μετά το άλλο, προ χρόνων πολλών, όταν ήτο νέα ακόμη. Δύο κοράσια και τρία αγόρια, όλα εις μικράν ηλικίαν της είχε θερίσει ο χάρος ο αχόρταστος.

Τελευταίον επήρε και τον άνδρα της, και της είχαν μείνει μόνον δύο υιοί, ξενιτευμένοι τώρα. ο εις είχαν υπάγει, της είπον, εις την Αυστραλίαν, και δεν είχε στείλει γράμμα από τριών ετών. αυτή δεν ήξευρε τι είχαν απογίνει. ο άλλος ο μικρότερος εταξίδευε με τα καράβια εντός της Μεσογείου, και κάποτε την ενθυμείτο ακόμη. Της είχε μείνει και μία κόρη, υπανδρευμένη τώρα, με μισήν δωδεκάδα παιδιά.

Πλησίον αυτής, η γριά-Λούκαινα εθήτευε τώρα, εις το γήρας της, και δι' αυτήν επήγαινε τον κατήφορον, το μονοπάτι, διά να πλύνη τα χράμια και άλλα διάφορα σκουτιά εις το κύμα το αλμυρόν, και να τα ξεγλυκάνη στο Γλυφονέρι.

Η γριά έκυψεν εις την άκρην χθαμαλού, θαλασσοφαγωμένου βράχου, και ήρχισε να πλύνη τα ρούχα. Δεξιά της κατήρχετο ομαλώτερος, πλαγιαστός, ο κρημνός του γηλόφου, εφ' ου ήτο το Κοιμητήριον, και εις τα κλίτη του οποίου εκυλίοντο αενάως προς την θάλασσαν την πανδέγμονα τεμάχια σαπρών ξύλων από ξεχώματα, ήτοι ανακομιδάς ανθρωπίνων σκελετών, λείψανα από χρυσές γόβες ή χρυσοκέντητα υποκάμισα νεαρών γυναικών, συνταφέντα ποτέ μαζί των, βόστρυχοι από κόμας ξανθάς, και άλλα του θανάτου λάφυρα. Υπεράνω της κεφαλής της, ολίγον προς τα δεξιά, εντός μικράς κρυπτής λάκκας, παραπλεύρως του Κοιμητηρίου, είχε καθίσει νεαρός βοσκός, επιστρέφων με το μικρόν κοπάδι του από τους αγρούς, και, χωρίς ν' αναλογισθή το πένθιμον του τόπου, είχε βγάλει το σουραύλι από το μαρσίπιόν του, και ήρχισε να μέληπαι φαιδρόν ποιμενικόν άσμα. Το μυρολόγι της γριάς εκόπασεν εις τον θόρυβον του αυλού, και οι επιστρέφοντες από τους αγρούς την ώραν εκείνην - είχε δύσει εν τω μεταξύ ο ήλιος - ήκουον μόνον την φλογέραν, κ' εκοίταζον να ιδωσι που ήτο ο αυλητής, όστις δεν εφαινετο, κρυμμένος μεταξύ των θάμνων, μέσα εις το βαθύ κοίλωμα του κρημνού.

Μία γολέτα ήτο σηκωμένη στα πανιά, κ' έκαμνε βόλτες εντός του λιμένος. Αλλά δεν έπαιρναν τα πανιά της, και δεν έκαμπτε ποτέ τον κάβον τον δυτικόν. Μία φώκη, βόσκουσα εκεί πλησίον, εις τα βαθιά νερά, ήκουσεν ίσως το σιγανόν μυρολόγι της γριάς, εθέλχθη απότον θυρυβώδη αυλόν του μικρού βοσκού, και ήλθε παραέξω, εις τα ρηγά, κ' ετέρπετο εις τον ήχον, κ' ελικνίζετο εις κύματα. Μία μικρά κόρη, ήτο η μεγαλύτερα εγγονή της γριάς, η Ακριβούλα, εννέα ετών, ίσως την είχε στείλει η μάνα της, ή μάλλον είχε ξεκλεφθή από την άγρυπνον επιτήρησίν της, και μαθούσα ότι η μάμμη ευρίσκετο εις το Κοχύλι, πλύνουσα εις τον αιγιαλόν, ήλθε να την εύρη, διά να παίξη ολίγον εις τα κύματα. Αλλά δεν ήξευρεν όπως πόθεν ήρχιζε το μονοπάτι, από του Μαμογιάννη τον μύλον, αντικρύ στα Μνημούρια, και άμα ήκουσε την φλογέραν, επήγε προς τα εκεί και ανεκάλυψε τον κρυμμένον αυλητήν. και αφού εχώρτασε ν' ακούη το όργανόν του και να καμαρώνη τον μικρόν βοσκόν, είδεν εκεί που, εις την αμφιλύκην του νυκτώματος, εν μικρόν μονοπάτι, και ότι εκείθεν είχε κατέλθει η γριά η μάμμη της. κ' επήρε το κατηφορικόν απότομον μονοπάτι διά να φθάση εις τον αιγιαλόν να την ανταμώνη. Και είχε νυκτώσει ήδη.

Η μικρά κατέβη ολίγα βήματα κάτω, είτα είδεν ότι ο δρομίσκος εγίνετο ακόμη πλέον απόκρημνος. Έβαλε μίαν φωνήν, κ' προσπάθει ν' αναβή, να επιστρέψη οπίσω. Ευρίσκετο επάνω εις την οφρύν ενός προεξέχοντος βράχου, ως δύο αναστήματα ανδρός υπεράνω της θαλάσσης. Ο ουρανός εσκοτείνιαζε, σύννεφα έκρυπταν τα άστρα, και ήτον στην χάσιν του φεγγαριού. Επροσπάθησε και δεν εύρισκε πλέον τον δρόμον πόθεν είχε κατέλθει. Εγύρισεν πάλιν προς τα κάτω, κ' εδοκίμασε να καταβή. Εγλίστηρησε κ' έπεσε, μπλουμι! εις το κύμα. Ήτο τόσον βαθύ όσον και ο βράχος υψηλός. Δύο οργιές ως έγγιστα. Ο θόρυβος του αυλού έκαμε να μη ακουσθή η κραυγή. Ο βοσκός ήκουσεν ένα πλαταγισμόν, αλλά εκείθεν όπου ήτο, δεν έβλεπε τη βάσιν του

βράχου και την άκρη του γιαλού. 'Αλλως δεν είχε προσέξει εις την μικράν κόρην και σχεδόν δεν είχεν αισθανθή την παρουσίαν της.

Καθώς είχε νυκτώσει ήδη, η γραία Λούκαινα είχε κάμει την αβασταγήν της, και ήρχισε ν' ανέρχεται το μονοπάτι, επιστρέφουσα κατ' οίκον. Εις την μέσην του δρομίσκου ήκουσε τον πλαταγισμόν, εστράφη κ' εκοίταξεν εις το σκότος, προς το μέρος όπου ήτο ο αυλητής.

- Κείνος ο Σουραυλής θα είναι, είπε, διότι τον εγνώριζε. Δεν του φτάνει να ξυπνά τους πεθαμένους με τη φλογέρα του, μόνο ρίχνει και βράχια στο γιαλό για να χαζεύη... Σημαδιακός κι αταίριαστος είναι.

Κι εξακολούθησε το δρόμο της.

Κ' η γολέτα εξηκολούθει ακόμη να βολταντζάρη εις τον λιμένα. Κι ο μικρός βοσκός εξηκολούθει να φυσά τον αυλόν του εις την σιγήν της νυκτός.

Κ' η φώκη, καθώς είχαν έλθει έξω εις τα ρηγά, ήυρε το μικρόν πνιγμένον σώμα της πτωχής Ακριβούλας, και ήρχισε να το περιτριγυρίζη και να το μυρολογά, πριν αρχίση το εσπερινόν δείπνον της.

Το μυρολόγι της φώκης, το οποίον μετέφρασεν εις ανθρώπινα λόγια εις γέρων ψαράς, εντριβής εις την άφωνον γλώσσαν των φωκών, έλεγε περίπου τα εξής:

*Αυτή ήτον η Ακριβούλα
η εγγόνα της γριά-Λούκαινας.
Φύκια 'ναι τα στεφάνια της,
κοχύλια τα προικιά της...
Κ' η γριά ακόμα μοιρολογά
τα γεννοβόλια της τα παλιά.
Σαν νά 'χαν ποτέ τελειωμό
τα πάθια κ' οι καημοί του κόσμου.*

[αρχή σελίδας](#)

Ελληνομνήμων: Ανθρακίτης Μεθόδιος (περ. 1650/1660 - περ. 1736) , Οδός Μαθηματικής, τόμος Γ' (Βενετία, 1749)

ΟΔΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Εἰς ᾧ περιέχονται αἱ πραγματεῖαι αὐταί

Ἡ κατὰ Πρόβλου Σφαῖρα . Τὸ περὶ Χρίστου Σφαιρῶν
Κωνσταντίνου Γορδάνου . Ἀερολογία , Γεωγραφία
Θεωρητικὴ , καὶ ἡ Ὀπτικὴ .

Νῦν ὁμοίως τύποις Ἐκδόσεις , προσφωτισθείσας τοῖς
Ἐλαμπροῦσις ἡμεῖς

ΚΑΡΑΓΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΟΥΤΤΖΗ,

Εὐσταθείαις Γεωμετρίας .

Καὶ μετ' ὧν οἰόμεθα ἰσχυρὰς διορθώσεις , παρὰ
Γεωργίου Κωνσταντίνου , τῆς ἑταίρειας .

ἘΝΕΤΗ, ΣΙΝ ΕΤΕΙ ΤΩ ΣΩΤΗΡΙΩ, ςψμθ.

Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ Ἀρπαρῆς τῆς Βόρειας .

CON LICENZA DE SUPERIORI, E PRIVILEGIO.

Κώστας Κουτσουρέλης: Για την τρέχουσα γερμανόφωνη ποίηση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΜΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

1. Η σύγχρονη γερμανόφωνη ποίηση δεν διαφέρει στα ουσιώδη της από όποια άλλη συγκαρινή της στην Ευρώπη. Οι εκπρόσωποί της κατά κανόνα κινούνται στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα της μετανεωτερικής πολυφωνίας. Οι άμεσες καταβολές τους ανατρέχουν στο πρώτο ήμισυ του περασμένου αιώνα, εποχή της μεγάλης ακμής του μοντερνισμού. Το ύστερο κύμα του ευρωπαϊκού συμβολισμού, ο εξπρεσιονισμός και ο ντανταϊσμός της δεκαετίας του 1910, ο νέος ρεαλισμός και η στρατευμένη πολιτική ποίηση, οι υπαρξιακές και γλωσσικές αναζητήσεις των πρώτων ποιητών του Μεταπολέμου, είναι οι κύριες τεχνοτροπικές και θεματικές πηγές απ' όπου αρδεύονται το έργο και η αισθητική τους.

Σε μια ενδιαφέρουσα ψηφοφορία που διοργάνωσε το ποιητικό περιοδικό *Das Gedicht* μερικά χρόνια πριν, και όπου συμμετείχαν γνωστοί και κατά τεκμήριο ειδήμονες λογοτέχνες και κριτικοί, σημαντικότεροι ποιητές του προηγούμενου αιώνα αναδείχτηκαν κατά σειρά ο Πάουλ Τσελάν, ο Μπέρτολτ Μπρεχτ, ο Ράινερ Μαρία Ρίλκε και ο Γκέοργκ Τρακλ. Πρώτος και κορυφαίος ανάμεσά τους, με διαφορά, ο Γκόντφριντ Μπενν. Την οχτάδα συμπλήρωναν η Ίνγκεμποργκ Μπάχμαν, ο Γκύντερ Άιχ και ο Ερνστ Γιαντλ. Για τον δηλωμένο σκοπό της, την αποτίμηση της σπουδαιότητας των ποιητών του 20ού αιώνα, η σχηματική αυτή κατάταξη, μικρή μόνο σημασία μπορεί να έχει. Όμως, για το πώς κρίνεται σήμερα η προσφορά των ποιητών αυτών, και για το πόση επιρροή ασκεί καθένας από αυτούς στους τωρινούς ομοτέχνους του, η έρευνα είναι σφαλώς και εύστοχη και διαφωτιστική.

2. Όπως κάθε άλλο γέννημα του μετανεωτερισμού, η γερμανική ποίηση των τελευταίων δύο δεκαετιών είναι κατά βάση ποίηση επιγονική. Το πλέον κοινόχρηστο εκφραστικό της μέσο είναι το κατ' εξοχήν εκφραστικό μέσο του ποιητικού μοντερνισμού, ο ελεύθερος στίχος – σε όλη του την γκάμα, από τον έρρυθμο, σχεδόν μουσικό βηματισμό ως την επιδεικτική πεζολογία. Παράλληλα με τον ελεύθερο στίχο, καλλιεργούνται ευρέως η ποιητική πρόζα, η *poesie en prose* όπως την πρωτοεισήγαγαν οι Γάλλοι μεταρομαντικοί, αλλά και οι αυστηρές στιχουργικές μορφές, οι κληρονομημένες από την προνεωτερική παράδοση. Αυτές οι τελευταίες, επίσης σε όλο τους το φάσμα, από τον τυπικό ιαμβικό ενδεκασύλλαβο του σιλλερικού δράματος λ.χ. ως τον ομηρικό δακτυλικό εξάμετρο, όπως τον εκγεμάνισε στα τέλη του 18ου αιώνα ο Γιόχανν Χάινριχ Φορς, μεταφραστής των ετών.

Ας σημειωθεί πάντως ότι, σε αντίθεση προς ό,τι συνέβη στην Ελλάδα, στη γερμανόφωνη μοντέρνα ποίηση οι έμμετρες και ομοιοκατάληκτες μορφές δεν εγκαταλείφθηκαν ποτέ εντελώς. Μεγάλο και σημαντικό τμήμα αυτής της τελευταίας είναι γραμμένο ακριβώς κατά τα πρότυπά τους.

3. Δίπλα σ' αυτούς τους αμιγώς κειμενικούς, όπως θα τους αποκαλούσα, εκφραστικούς τρόπους, τον ελεύθερο στίχο, το πεζό ποίημα, το μέτρο και τη ρίμα, μνεία πρέπει να γίνει οπωσδήποτε και σ' όλες εκείνες τις μεικτές μορφές που αποπειρώνται να συνδέσουν την ποίηση με άλλες τέχνες, αποδίδοντας υβριδικά αποτελέσματα. Τα ποιήματα-κολλάζ που γράφει η Χέρτα Μύλλερ, λ.χ., η Ρουμανογερμανίδα συγγραφέας που μόλις πρόσφατα τιμήθηκε με το Βραβείο Νομπέλ Λογοτεχνίας, είναι ένας τέτοιος συνδυασμός, εν προκειμένω ζωγραφικής και ποίησης, που ανακαλεί τα *calligrammes* ενός Απολλιναιρ, αλλά και τα αρχαία τεχνοπαίγνια.

Οι μεικτές μορφές στη γερμανική ποίηση άνθισαν κυρίως στον Μεταπόλεμο, στους κόλπους της λεγόμενης συγκεκριμένης –οπτικής και ακουστικής– ποίησης, έχουν όμως τις ρίζες τους στο ντανταϊστικό κίνημα της

δεκαετίας του 1910. Το σημερινό κύμα των ανοιχτών ποιητικών διαγωνισμών (poetry slam), όπου ο ποιητής-περφόρμερ διεκδικεί την προσοχή του κοινού τόσο διά του λόγου όσο και με την σκηνική του παρουσία, μολονότι πρωτοξεκίνησε στη Βόρεια Αμερική, κάθε άλλο παρά ασύμβατο είναι με την παράδοση των δρωμένων που διοργάνωναν οι πρώτοι ντανταϊστές της Ζυρίχης στο θρυλικό Cabaret Voltaire. Στις μεικτές μορφές πρέπει να συμπεριλάβουμε ίσως και την νεόκοπη διασταύρωση της βιντεοτέχνης και του ποιητικού λόγου (video-poetry), που επίσης γνωρίζει κάποια διάδοση τελευταία. Στο Βερολίνο διοργανώνεται και σχετικό ετήσιο διεθνές φεστιβάλ.

Από την άλλη πλευρά, η παμπάλαια σύζευξη του λόγου και του μέλους, που παίρνει κατά κανόνα τη μορφή του τραγουδιού, του αρχαιότερου και δημοφιλέστερου λογοτεχνικού είδους που επινόησε ο άνθρωπος, μάλλον υποχωρεί τα τελευταία χρόνια στον γερμανόφωνο κόσμο. Το φαινόμενο φαίνεται ότι έχει να κάνει με την επέλαση της αγγλοστιχης τραγουδοποιίας, και την συνακόλουθη σίγηση της όντως γερμανίδας φωνής. Ακόμη και ο Βολφ Μπήρμανν, θρυλικός βάρδος-τραγουδοποιός που οι στίχοι του δεν λείπουν από καμμία ανθολογία, μοιάζει ν' ανήκει πια στο παρελθόν, αφού βαδίζει από καιρό στα εβδομήντα.

4. Σε ό,τι έχει να κάνει με τη σχέση αυτής της ποίησης προς το κοινό, και με τη θέση της ανάμεσα στα λοιπά είδη της λογοτεχνίας, και εδώ η γερμανική περίπτωση συνιστά μια υποεπίπτωση του ευρωπαϊκού γενικού κανόνα. Παρατηρείται δηλαδή και εδώ τις τελευταίες δεκαετίες μια διαρκής υποχώρηση του ενδιαφέροντος της εκδοτικής βιομηχανίας και των μέσων ενημέρωσης γι' αυτήν, πορεία αντιστρόφως ανάλογη προς εκείνη που διέγραψε το μυθιστόρημα την ίδια αυτή περίοδο. Μολονότι ο τίτλος του ποιητή κρατάει ακόμη μέρος του παλαιού κλέους του στις γερμανόφωνες χώρες –ας μην ξεχνάμε ότι η Γερμανία ως πρόσφατα ακόμη κατανοούσε τον εαυτό της ως χώρα των Στοχαστών και των Ποιητών–, στην πράξη οι ποιητές αγνοούνται από τον μεγάλο τύπο και διαδραματίζουν ρόλο περιφερειακό στην κεντρική λογοτεχνική σκηνή, στην καλύτερη περίπτωση, φτωχού συγγενούς.

Παρ' όλα αυτά, δημοφιλείς ή και διάσημοι ποιητές δεν έπαψαν να υπάρχουν: από τους ευκλείεις γέροντες της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, τον Χάνς Μάγκνους Εντσενσμπεργκερ, τον Γκύντερ Γκρας και τον Πέτερ Ρύμκορφ, ως τους μεταγενέστερους και πολυδιαβασμένους Σάρα Κίρς, Ρόμπερτ Γκέρνχαρτ και Ούλλα Χαν, και ως τον σαρανταεφτάχρονο σήμερα Ντουρς Γκρύνμπαϊν, που έλαβε το Βραβείο Μπύχνερ, την υψηλότερη διάκριση των γερμανικών γραμμάτων, το 1995, όταν ήταν 33 μόλις ετών.

Κατά κάποιο τρόπο, που αξίζει να μελετηθεί, η γερμανική ποίηση, παρότι αποκλεισμένη από τους μηχανισμούς προβολής του μεγάλου τύπου, των βιβλιοπωλικών αλυσίδων και της εκδοτικής βιομηχανίας, έχει κατορθώσει σ' ένα βαθμό να διατηρήσει την επαφή της με το κοινό. Έτσι οι δημόσιες απαγγελίες και αναγνώσεις, συχνά έναντι αντιτίμου, γνωρίζουν αξιοσημείωτη προσέλευση. Το διεθνές ποιητικό φεστιβάλ του Βερολίνου συγκεντρώνει κάθε χρονιά χιλιάδες θεατές στις ανοιχτές του εκδηλώσεις, τα ποιητικά φόρα, οι ανθολογίες και οι σχετικοί ιστότοποι στο Διαδίκτυο ανθούν, ενώ για τις ζωντανές ποιητικές παραστάσεις που γίνονται όλο και περισσότερο δημοφιλείς, ιδίως μεταξύ των νέων, κάναμε ήδη λόγο. Αν προστεθούν σ' αυτά, τα ειδικά ποιητικά περιοδικά, οι μικροί αλλά και οι μεγάλοι παραδοσιακοί εκδοτικοί οίκοι που προωθούν την ποίηση, οι θεσμοί των πολυάριθμων βραβείων, υποτροφιών και διαγωνισμών που τη στηρίζουν συστηματικά, και τα μελετητήρια και εργαστήρια που τη θεραπεύουν, αποκομίζει κανείς μια εικόνα ασφαλώς πολύ πιο διαφορισμένη – και αισιόδοξη.

5. Θεματογραφικά, η σύγχρονη γερμανική ποίηση είναι όπως ήδη προείπαμε, πολυσχιδής, κάποτε μάλιστα ανταποκρίνεται στην κατάσταση που αποπειράται να περιγράψει ο όρος μετανεωτερικό χάος. Ωστόσο, σε σχέση με τους Έλληνες ποιητές των ημερών μας, οι Γερμανοί, Αυστριακοί και Ελβετοί συνάδελφοί τους παραχωρούν ενδεχομένως περισσότερο χώρο στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι. Είτε λόγω των γεγονότων του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, που εξακολουθούν ως σήμερα να σφραγίζουν τον βιοματικό κόσμο των παλαιότερων ιδίως ποιητών, είτε λόγω της περιπέτειας της γερμανικής διαίρεσης, που η ψυχική της υπέρβαση εξακολουθεί να αποτελεί ζητούμενο, είτε τέλος λόγω του υπερβάλλοντος, κάποτε και ιστριονικού μοραλισμού που παραδοσιακά διαποτίζει τον δημόσιο λόγο στη Γερμανία, η κοινωνική και πολιτική προβληματική είναι αδιαλείπτως παρούσα.

Ιδιαίτερα αγαπητή είναι τα τελευταία χρόνια η λεγόμενη κωμική ποίηση, της οποίας τμήμα μόνο αποτελεί η σατιρική, και στην οποία η γερμανική λογοτεχνία έχει να επιδείξει μακρά παράδοση, άγνωστη συνήθως στο εξωτερικό. Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιβίωση νησίδων τοπικού, διαλεκτικού, αργκοτικού ή και αναχρονισμένου λόγου μέσα στο πέλαγος μιας όλο και περισσότερο ισόπεδης αστικής κοινής, της οποίας τα στερεότυπα διαμορφώνει πλέον όχι το εκπαιδευτικό σύστημα και ο σοβαρός τύπος, αλλά κατακόρως η τηλεόραση,

ο καταναλωτισμός και η διαφήμιση.

6. Η παρούσα εκλογή δεν είναι ανθολογία ποιητών, αλλά ανθολογία ποιημάτων. Η σύγχρονη γερμανόφωνη ποίηση, αυτή των τελευταίων δύο δεκαετιών, πόρρω απέχει από το να έχει διαμορφώσει έναν δεσμευτικό κανόνα ονομάτων. Όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα ή στην υπόλοιπη Ευρώπη, πολλές δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες ποιητές διεκδικούν και εδώ μερίδιο στην προσοχή και το ενδιαφέρον ενός κοινού, που μοιάζει να αμυχανεί όλο και περισσότερο εμπρός στην υπερπροσφορά, και μιας κριτικής που αδυνατεί κάποτε να προβεί και στις στοιχειωδέστερες διακρίσεις.

Αν η προσωποκεντρική ανθολογία, η ανθολογία δηλαδή που θέτει στο επίκεντρό της τις προσωπικότητες των ποιητών, ήταν η προσφορότερη μορφή ανθολόγησης σε εποχές όπου οι ιεραρχίες εξακολουθούσαν να διατηρούν το ρυθμιστικό τους ρόλο, σήμερα, όπου ιεραρχίες τέτοιες δεν υφίστανται και όπου ακόμη και η έννοια του μείζονος αμφισβητείται εν ονόματι του δημοκρατικού εξισωτισμού, η ανθολογία ποιημάτων φαίνεται προσφυέστερη επιλογή. Ούτως ή άλλως, τα ονόματα των περισσότερων ποιητών που μεταφράζονται εδώ, ελάχιστα ή και τίποτα λένε στον μέσο, ακόμη και στον κάπως ενημερωμένο Έλληνα αναγνώστη.

Αυτό βεβαίως εξαλείφει από το ακουστικό μας πεδίο μέρος του βαθύτερου τόνου που συνέχει τις επιμέρους φωνές, αφού τις παρουσιάζει αποσπασματικές και ανολοκλήρωτες. Σε αντιστάθμιση ωστόσο, επιτρέπει μια διαπίστωση. Κατά τρόπο ειρωνικό, σε μια εποχή όπου όλοι προσπαθούν να ξεχωρίσουν επανεπινοώντας διαρκώς τον εαυτό τους και εξατομικεύοντας σε βαθμό ακραίο τα εκφραστικά τους μέσα, οι προσωπικότητες φαίνεται να εκλείπουν και να απορροφώνται από τη μάζα. Το ποίημα της εποχής μας έχει πάψει πλέον να είναι προσωπικό, γίνεται συλλογικό, ψηφίδα σ' ένα τεράστιο παζλ που σχηματίζουμε όλοι μας καθ' εκάστην.

Αν πρέπει λοιπόν να αναζητηθεί ανθολογικό πρότυπο εδώ, αυτό δεν θα είναι ο λιτός Κανόνας των ευάριθμων αρχαίων Λυρικών, αλλά μάλλον η πληθωρική, άνιση και σε τελική ανάλυση απρόσωπη Παλατινή Ανθολογία.

7. Σταχυολογούνται 70 συνολικά ποιήματα, όλα σχεδόν της περιόδου 1989-2009. Συμπεριελήφθησαν παρατύπως και δύο ή τρία ελαφρώς παλαιότερα, επειδή κρίθηκε ότι συμπληρώνουν την γενική εικόνα. Διευκρινίζω ότι το έτος 1989 δεν πρέπει να εκληφθεί εδώ ως γραμματολογική τομή, αλλά ως ιστορική καμπή που επηρεάζει ασφαλώς και τα συμβαίνοντα στον αμιγώς λογοτεχνικό χώρο. Γραμματολογικές τομές, ανάλογες μ' εκείνες του μοντερνιστικού Μεσοπολέμου, είναι όπως είπαμε μάταιο να αναζητηθούν σε μια λογοτεχνία που έχει ως βασικό της γνώρισμα, τεχνολογικό και θεματικό, τη συνέχεια. Η ευρεσιτεχνία της διαίρεσης της ποιητικής ύλης σε διακριτές τάχατες Γενεές, που αναφέρονται με μαθηματική ακρίβεια ανά δεκαετία, στον γερμανόφωνο κόσμο δεν συνηθίζεται.

Τα ποιήματα μοιράστηκαν ισόποσα, ανά δέκα, σε επτά κατηγορίες, που η τιτλοθεσία τους μαρτυρεί μέσες άκρες το περιεχόμενό τους: Στοιχεία Βιογραφίας· Στο Μουσείο της Ιστορίας· Επιθυμίες· Πένθη· Ήρωες & Μύθοι· Ματιές στον ποιητικό καθρέφτη· Άγγελοι, ζώα, μηχανές. Στο εσωτερικό των κατηγοριών αυτών, η σειρά των ποιημάτων έγινε προσπάθεια να ρυθμιστεί κατά τρόπο ώστε το ένα να σχολιάζει, να προεκτείνει ή και να ανατρέπει το άλλο.

Διευκρινιστικές σημειώσεις, ιστορικές και πραγματολογικές, παρατέθηκαν αμέσως κάτω από τα ποιήματα, όπου αυτό κρίθηκε αναγκαίο για τον προσανατολισμό του Έλληνα αναγνώστη.

8. Τα κριτήρια της ανθολόγησης ήταν ποικίλα. Φυσικά, η σημασία και το αξιανάγνωστο των ποιημάτων. Πολλά από αυτά έχουν κατ' επανάληψη φιλοξενηθεί σε γερμανικές ανθολογίες, ώστε μπορούν να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικά. Άλλα ανταποκρίνονται περισσότερο στις δικές μου, ενίοτε έκκεντρες, προσωπικές προτιμήσεις. Σε όλων την συμπερίληψη ρόλο έπαιξε το ευμετάφραστο και το προσιτό του πράγματος. Ποιήματα εξαιρετά, που απαιτούσαν όμως από τον μεταφραστή είτε να τα επανεφεύρει γλωσσικά εκ των βάθρων, είτε να τα υπομνηματίσει φορτικά ώσπου να γίνουν κατανοητά, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων αποκλείστηκαν. Ποιήματα αμετάδοτων οπτικών ή ακουστικών μορφών, έτσι κι αλλιώς.

Παρ' όλα αυτά, στα 70 ποιήματα της παρούσας εκλογής, ο Έλληνας αναγνώστης είναι βέβαιο ότι θα βρει, έστω και εξ όνυχος ανθολογούμενους, με ένα μόνο ποίημά τους, τους περισσότερους ονομαστούς σύγχρονους γερμανόφωνους ποιητές.

9. Ανθολογούνται εν όλω 43 ποιητές και ποιήτριες. Από αυτούς οι περισσότεροι, 33 τον αριθμό, είναι άντρες και οι λιγότερες, 10, γυναίκες. Σε ό,τι αφορά την γεωπολιτική τους κατανομή, η πλειοψηφία, 30, είναι Γερμανοί πολίτες, μοιρασμένοι μεταξύ τους σε 17 πρώην Δυτικούς και 13 πρώην Ανατολικούς. Έξι είναι Αυστριακοί ή αυστριακών καταβολών, δύο Ελβετοί και άλλοι πέντε προέρχονται από τη γερμανόφωνη Διασπορά και τις "χαμένες πατρίδες" της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης: Σιλεσία, Πομμερανία, Ανατολική Πρωσσία. Εννοείται ότι στις ομάδες αυτές προκύπτουν αλληλεπικαλύψεις: ήδη οι πρώην Ανατολικογερμανοί που χρειάστηκε να μετοικήσουν με τη θέλησή τους ή μη στην πάλαι ποτέ Δυτική Γερμανία, συνιστούν από μόνοι τους ιδιαίτερη κατηγορία. Τέτοιους είδους ζητήματα διευκρινίζονται συνήθως από τα συνοπτικά βιογραφικά των ποιητών που παραθέτουμε.

Ηλικιακά, οι 43 του ανθολογικού δείγματος εξαντλούν σχεδόν το φάσμα των ενεργών σήμερα ποιητών, από αυτούς που γεννήθηκαν τη δεκαετία του '20 έως εκείνους που γεννήθηκαν τη δεκαετία του '80. Ωστόσο δεν ισοκατανέμονται. Υπεραντιπροσωπεύονται όσοι ποιητές γεννήθηκαν τη δεκαετία του '20 (9) και του '30 (11) – σημείο ίσως της ιδιαίτερης ζωτικότητας που είχαν να επιδείξουν τα γερμανικά γράμματα κατά την αμέσως μετά τον Πόλεμο περίοδο. Οι γεννημένοι τις δεκαετίες του '40, του '50 και του '60, ανθολογούνται με 8, 5 και 7 ποιητές αντίστοιχα. Ένας ανθολογούμενος γεννήθηκε την δεκαετία του '70, και δύο την δεκαετία του '80. Εξυπακούεται, ότι γι' αυτές τις ηλικίες, των ποιητών κάτω των 35 ετών δηλαδή, κάθε επιλογή είναι παρακινδυνευμένη.

Τόσο ο γηραιότερος όσο και ο νεώτερος των ανθολογούμενων είναι γυναίκες: 58 χρόνια χωρίζουν την Φριντερίκε Μαϋραϊκερ (ε.γ. 1924) από την Ανν Κόττεν (ε.γ. 1982). Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, τον Νοέμβριο του 2009, οι 35 από τους ανθολογούμενους ήταν εν ζωή. Οχτώ από αυτούς είχαν πεθάνει.

10. Το να μεταφράζεις έναν ποιητή, είναι σαν να προσπαθείς να μάθεις ένα όργανο. Με καιρό και με κόπο, κάποια στιγμή φτάνεις σ' ένα επίπεδο δεξιοτεχνίας. Το να μεταφράζεις περισσότερους τους ενός, αλλά συγγενείς εκφραστικά αναμεταξύ τους, είναι σαν να φιλοδοξείς να παίξεις μια ολόκληρη οικογένεια οργάνων – δύσκολο αλλά όχι αδύνατο. Το να μεταφράζεις καμιά σαρανταριά ποιητές τόσο αποκλίνοντες και διαφορετικούς, είναι σαν να βάλθηκες να υποκαταστήσεις μια ολόκληρη συμφωνική ορχήστρα: πράγμα –δε θέλει ρώτημα– διόλου συνετό.

Στο τόλμημα με ενθάρρυνε, ακόμη μια φορά, μια ρήση του Παλαμά. Μεταφερμένη στα καθ' ημάς, θα έλεγε: ο μεταφραστής δεν είναι ένας άνθρωπος, αλλά πολλοί. Και είναι αυτή η πολλότητα του μεταφραστικού Εγώ, που του επιτρέπει να αναδέχεται τις ξένες φωνές και να τις αναπαράγει μέσω της δικής του, με τον ίδιο τρόπο που ένας ηθοποιός καλείται επί σκηνής να υπηρετήσει διαμετρικά αντίθετους ρόλους.

Εννοείται βέβαια κι εδώ, ότι για την ποιότητα και την πειστικότητα της μεταφραστικής αυτής παράστασης τον λόγο τον τελικό τον έχει ο αναγνώστης.

...

Πρώτη δημοσίευση: "ΚΑΙ ΤΩΡΑ – ΒΑΘΙΑ ΕΙΣΠΙΝΟΗ" Γερμανόφωνη Ποίηση μετά την Πτώση του Τείχους (1989-2009) Εισαγωγή, επιλογή, μετάφραση, σημειώσεις: Κώστας Κουτσουρέλης περ. ΠΛΑΝΟΔΙΟΝ, τχ. 48, Ιούνιος 2010

Copyright©Κώστας Κουτσουρέλης / Δικτυακός Τόπος: www.koutsourelis.gr

[αρχή σελίδας](#)

Η Στήλη του Poiein.gr. Γιώργος Μίχος, "Το Τυπωμένο Είναι μια Στιγμή του Ψηφιακού"

Ιν μέντιας ρες... Αυτοί που θέλουν στην ανάγνωση την μυρουδιά του χαρτιού, πριν επιχειρηματολογήσουν, να σκέφτονται ότι ο υπολογιστής έχει και εκτυπωτή και μπορούν να τυπώνουν σε χαρτί οσμήs κατά βούλησιν... Οσμή ψαρόκολλας, οσμή τυριού, ρέγγας και στιδήποτε άλλο μύριζαν τα ψίχουλα γύρω από τις παιδικές τους αναγνώσεις. Να ξέρουν όμως πως είναι διαρκώς εκτός θέματος...

Το πρώτο γραπτό που διαβάστηκε στην αρχαία Αίγυπτο επαναλαμβάνει με μια συχνότητα μεγάλη τη λέξη: Μυστικό. Όλο το κείμενο εξαντλείται στο να μη διαφύγει το μυστικό. Γι αυτό λοιπόν τα κεκτημένα συμφέροντα γύρω από τη χάρτινη εκδοχή, ας επιταχύνουν λίγο τη διαφυγή του μυστικού, που τους προσέφερε αρκετά φράγκα και ενίοτε και κύρος, και ας κοιτάζουν πόσο από το «μυστικό» τους θα γίνει φανερό με τη ψηφιοποίηση και ας προσαρμοστούν αναλόγως...

Η νέα δυνατότητα της ψηφιακής εκτύπωσης εκτός του ότι υποδεκαπλασιάζει το κόστος, είναι και πλέον χρηστική και οικολογική. Τυπώνεις όσα έχεις ανάγκη με τη δυνατότητα να ανατυπώσεις, κι όχι όσα έχει ανάγκη ο εκδότης και τα παρωχημένα συστήματα έκδοσης με τα οποία συνεργάζεται και λειτουργούν ακόμα από οικονομική αδράνεια με το αζημίωτο.

Έτσι θα απελευθερώσουμε κόστος από το κράτος να συντηρήσει τους ρέκτες της παραδοσιακής τυπογραφίας και να μην τρώει τα λεφτά η σπατάλη του χαρτιού, όπου και νέοι άνθρωποι θα διατηρήσουν τη γέφυρα ανάμεσα στην τεχνογνωσία της παραδοσιακής και τα οφέλη της ψηφιακής τυπογραφίας. Το να τυπώσεις την πλέον δημοφιλή συλλογή του Νερούδα στο χέρι έχει κάποιο νόημα. Το να τυπώσεις ποιητή του 70 δεν έχει. Και οι τυπωμένες στο χέρι ανατυπώνονται φωτογραφικά. Το ιδανικό θα ήταν οι ψηφιακοί εκδότες να μαθητεύουν ένα διάστημα δίπλα σε παραδοσιακούς. Αν όχι να χρησιμοποιήσουν τους τελευταίους της παραδοσιακής τυπογραφίας σαν πρότυπα. Κυρίως στη διαχείριση της αφθονίας που κάνει την αισθητική εμφάνιση των ψηφιακών κιτς. (Αυτό είναι και το μόνο αισθητικό επιχείρημα που έχει μια βάση για τη χρήση της ψηφιακής τυπογραφίας).

Το ψηφιακό βιβλίο υπάρχει ανάγκη να καθυστερήσει γιατί ο εκδοτικός χώρος βρίσκεται εκτός πραγματικής οικονομίας και λειτουργεί βάσει υπερτιμολογήσεων. Και το ψηφιακό βιβλίο θέλει πολιτικές του παγκόσμιου λογισμικού. Κέρδος μόνο από το τζίρο και συμπερίληψη του πειρατικού στην τιμολόγηση τόσο που να κάνει την αγορά νόμιμου συμφέρουσα. (Η Ματζέντα, η ελληνική εταιρία λογισμικού, θα μπορούσε να πουλήσει την πείρα της.)

Γι αυτό και το ψηφιακό βιβλίο καθυστερεί και όλοι μιλάνε για το «κλειδωμά» του που πρακτικά δεν υπάρχει, εξαντλώντας και την τελευταία μέρα της εποχής της υπερτιμολόγησης. Η οποία μπορεί να παραταθεί με πολιτικά μέσα, αλλά θα καταπιεί όλους τους μικρούς εκδοτικούς οίκους. Από αυτούς θα έρθουν οι πρώτες ψηφιακές εκδόσεις αν πάψουν να αποθηκεύουν απύλητο χαρτί και να γίνονται οι πιο συχνοί επισκέπτες των βιβλιοπωλείων για ρευστότητα.

Οι ίδιοι οι μικροί εκδοτικοί οίκοι θα μπορούσαν να γίνουν πωλητές των συσκευών που διαβάζουν ψηφιακά βιβλία, κάνοντας μίαν απόσβεση του κόστους αγοράς τους που σύντομα θα είναι κάτω από 100 ευρώ, με δέκα κλασικά βιβλία της ελληνικής λογοτεχνίας σε ψηφιακή μορφή. Το ίδιο και οι πωλητές συσκευών. Θα μπορούσαν να συνεργαστούν με εκδοτικούς οίκους προσφέροντας ελληνικά ψηφιακά βιβλία.

Το μέλλον ωστόσο είναι εδώ. Πέρυσι το Άμαζον πούλησε περισσότερα ψηφιακά βιβλία από χάρτινα στη διάρκεια των γιορτών. Και μπορεί βέβαια από μια προσωπική μου εκτίμηση το αναγνωστικό ελληνικό κοινό να είναι το πλέον τεχνολογικά αναλφάβητο, αλλά η τιμή του βιβλίου θα τους φέρει σύντομα στο «ανάγκα και θεοί πείθονται», όλους. Η ψηφιακή μορφή των βιβλίων είναι η μόνη που θα επιτρέψει τη συνέχεια της ανάγνωσης. Και θα

ριζοσπαστικοποιήσει κάθε κύρος που στηριζόταν μέχρι τώρα στην διαχείριση του αρχείου. Ποιός θα πάρει διδακτορικό απ αριθμώντας απλώς ένα όρο σε κάποιο κείμενο, ή μαζεύοντας τη συχνότητα των λέξεων του Αναγνώστη; Όταν αυτό γίνεται με μια μόνο αναζήτηση στο ψηφιακό βιβλίο.

Το ψηφιακό βιβλίο είναι απειλή για μια κοινωνία και μια κουλτούρα που ξεχασμένη στην κλεπτοκρατία και ουσιαστικά εκτός οικονομίας, σε όλους τους χώρους που διαχέεται η χρήση του. Γι αυτό και οι πιονέροι του αντιμετωπίζονται από τα θιγόμενα συμφέροντα περίπου σαν τρομοκράτες... Κλειδωμένα λογοτεχνικά περιοδικά που ποτέ δεν πλήρωσαν συνεργάτες και ίσως και φόρο και έσπευσαν υπό την προστασία του κέντρου βιβλίου, που στην άλλη του όχθη του στο υπουργείο παιδείας ψηφιοποιεί τα σχολικά βιβλία γιατί επιτέλους βαρέθηκε να τα προσφέρει στην πυρά των αποφοίτων, για να ξαναγοραστούν νέα και να κοινομήσουν οι ημέτεροι. Η σχιζοειδής στιγμή του τυπωμένου, αν υπολογίσουμε και τις ψηφιοποιήσεις των πανεπιστημίων που ήδη άρχισαν.

Η περιδιάβαση δείχνει τη στιγμή, όπου το ψηφιακό πιέζει το τυπωμένο. Δεν θα με παραξενέψει οι εφημερίδες να «καταρρεύσουν» στο ψηφιακό πριν τους εκδοτικούς οίκους.

Πάντως η οικονομική κρίση θα επιταχύνει τα πράγματα...

Την ίδια στιγμή διάφοροι μερακλήδες στο διαδίκτυο ψηφιοποιούν ασύστολα, νόμιμα και παράνομα, από μεράκι, από χαρά της προσφοράς, επειδή θέλουν να πιάσουν μεγάλα καράβια με το κολύμπι... επειδή κουράστηκαν να είναι στρουθοκάμηλοι σε μια χώρα που επιμελείται χρόνια μόνο την καταστροφή της και διαχέουν την τεχνολογία τους. Και για την ώρα με ένα είδος γενναιοδωρίας αντίπαλο δέος στη μυστικότητα των παραδοσιακών...

Δεν γνωρίζω ακόμα που θα καθίσει το μπαλάκι της οικονομίας, αλλά φαίνεται ότι στα ψηφιακά, η διάδοση αντικαθιστά την σπανιότητα. Και κάθε υπερβολική τιμολόγηση τιμωρείται άμεσα. Το μόνο που μένει άγνωστο είναι αν ένας άνθρωπος που γεννήθηκε στο γαλαξία του ψηφιακού, θα μπορεί να υπερασπίσει βιώματα με την ανάγνωση ή θα παραμείνει ένας δον ζουάν της πληροφορίας, νομάδας επιφανείας. Η ανησυχία είναι μικρή, αν κρίνουμε πως το κατάφερε αυτό η ελληνική εκπαίδευση και με το παραδοσιακό βιβλίο.

Οι εκδιδόμενοι με εκτύπωση ψηφιακών αρχείων υπολογίζουν ίσως πόσο μακριά είναι από το ποσό σε ευρώ που «δαγκώνει ο «κανονικός»(sic) εκδότης, ψαρεύοντας αλλού και χρησιμοποιώντας αποτυχημένους λογοτέχνες ως όργανα ταπείνωσης, αλλά θα μάθουν γρήγορα, ότι εκείνα τα δύο αρχαιάκια που είναι το βιβλίο τους είναι η πόρτα τους να περιληφθούν στο μέλλον του Αρχείου. Εκεί όπου κάθε τίμη ψηφιοποιημένο πρακτικά δεν θα υπάρχει.

Σ' αυτές τις δυο ομάδες από το μέλλον μας είναι χαρισμένες αυτές οι σκέψεις.

Υ.Γ. Ας μου επιτραπεί και μια περιαιτολογία, κυρίως για να διασκεδάσω αντιρρήσεις. Είμαι θαυμαστής της παραδοσιακής τυπογραφίας και γνώστης της ψηφιακής... Η γνώση της δεύτερης οφείλεται άμεσα στο θαυμασμό της πρώτης. Το να κάνω παραδοσιακούς τυπογράφους να αναρωτιούνται με κάτι ψηφιακά φυλλαδιάκια υπήρξε αγαπημένο μου παιχνίδι για χρόνια...

(Α' Δημοσίευση: Poiein.gr <http://www.poein.gr/archives/12600/index.html#more-12600>)

αρχή σελίδας

Κριτική από τον **Δημήτρη Αθηνάκη** : Τζόνathan Σάφραν Φόερ, «Εξαιρετικά δυνατά & Απίστευτα κοντά». Μτφρ. Ελένη Ηλιοπούλου, εκδόσεις Μελάκι 2009

Αρχίζοντας παράδοξα: Πόσες φορές χρειάζεται να δεις και να ξαναδείς μία σελίδα για να καταλάβεις αυτό που διαβάζεις; Στο καινούργιο μυθιστόρημα του Τζόναθαν Σάφραν Φόερ μπορεί να μείνεις γι' αρκετή ώρα μπροστά σε μια σελίδα, όχι γιατί υπάρχει η πιθανότητα να μην καταλαβαίνεις γρυ απ' όσα διαμείβονται εκεί, αλλά γιατί πολύ απλά αποτελούν ένα ανελέητο έργο τέχνης. Αυτό το μυθιστόρημα είναι από κείνα τα βιβλία που είναι δύσκολο για τον αναγνώστη να ξεχωρίσει την αφήγηση καθαυτήν απ' τα μέσα που ο συγγραφέας χρησιμοποιεί.

Η ευκολία του Φόερ να γράφει μια αλληγορία πάνω σ' ένα θέμα που ολοκληρωτικά έχει δημιουργήσει πληγές σε μια κοινωνία είναι εμφανής. Το ίδιο εμφανή είναι και τα συμβολικά στοιχεία που χρησιμοποίησε στην «ανάστατη» αφήγησή του. Επιστρατεύοντας τεχνικές για να ενεργοποιήσει τον νου και το μάτι του αναγνώστη, κάτι που θα μπορούσε να προκαλέσει πολλές δυσκολίες, ο συγγραφέας κατορθώνει να μιλήσει για την 11η Σεπτεμβρίου δίχως να φοβηθεί ούτε λεπτό να εκθέσει την πληγωμένη υπερδύναμη και να εκτεθεί ο ίδιος ως μέλος της.

Ο μικρός και ορφανός από πατέρα πια Όσκαρ αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα ενός έργου που παραβάλλει τον βομβαρδισμό της Δρέσδης με την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους. Αυτή η μανία δεν εδράζεται τόσο στα περιγραφόμενα όσο στον τρόπο που ο Φόερ διαλέγει να χρησιμοποιήσει εικόνες, ενωμένα και ακατανόητα τυπογραφικά στοιχεία, κυκλωμένες ή τεράστιες στο μέγεθος λέξεις ή ακόμα ακόμα και αφηγηματικά τεχνάσματα που ενεργοποιούν το θυμικό του αναγνώστη.

Όταν η εννιάχρονη ιδιοφυΐα εξερευνά το ίντερνετ και διαβάζει Στίβεν Χόκινγκ, τον σημαντικότερο επιστήμονα του καιρού μας, ο Φόερ προτυπώνει αναντίρρητα τα σημεία των καιρών καταθέτοντας μια θέση απ' την οποία δύσκολα ο ίδιος θα υποχωρούσε. Το ότι εντάσσει και το στοιχείο του μυστηρίου στο κείμενό του, με την αναζήτηση του νοήματος του κλειδιού που βρήκε στο σακάκι του πατέρα του μέσα σ' έναν φάκελο που περιείχε και μια σελίδα με μια λέξη, ο οποίος σαν να του αναθέτει το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού, είναι ένα τεχνάσμα του συγγραφέα αποσκοπώντας να δικαιολογήσει, αφενός, το γεγονός πως το μυαλό του Όσκαρ δεν σταματά στιγμή να λειτουργεί εντατικά και, αφετέρου, να δείξει την απώλεια που το παιδί αδιάλειπτα αισθάνεται.

Και όχι μόνο την απώλεια αλλά και τις βαθιές τύψεις. Είναι εκείνος που δεν απάντησε στα αγωνιώδη τηλεφωνήματα του πατέρα του απ' το φλεγόμενο κτίριο γιατί φοβόταν. Και είναι τώρα αυτός που αναζητά τη λύση σε ολόκληρη τη Νέα Υόρκη, ψάχνοντας αδιάκοπα έναν τρόπο να συναντήσει τις Ευμενίδες, να διώξει από πάνω του τον πόνο που κουβαλά, τη διαρκή ματαίωση απ' τον κόσμο που προσπαθεί ο μικρός να καταλάβει και απ' τον κόσμο που δεν βρίσκει την έξοδο.

Η εμπλοκή του πολιτικού με το ατομικό, δίχως πατριωτικές εξάρσεις και ξενοφοβικούς αφορισμούς, όπως φαίνεται απ' τα λόγια του μικρού Όσκαρ αλλά και από τα γράμματα του παππού του προς τον πατέρα του που εγκατέλειψε προτού αυτός γεννηθεί αλλά και απ' τις συνομιλίες μέσω γουόκι-τόκι με τη γιαγιά του που μένει στην απέναντι πολυκατοικία, τα οποία διακόπτουν την ταραγμένη αφήγηση του παιδιού, φωτίζουν εκείνα που αυτό αφηγείται. Ειδικά οι εξιστορήσεις της γιαγιάς είναι που δημιουργούν τις αναλογίες της Δρέσδης και της 11/9, και αναφορικά με τα γεγονότα και σχετικά με τα ανεπούλωτα τραύματα που άφησαν στους εμπλεκόμενους.

Ο αγώνας της μητέρας του Όσκαρ να αναδημιουργήσει τη ζωή της αναζητώντας νέο σύντροφο, τον οποίο γνωρίζει στις συναντήσεις για τα θύματα της επίθεσης, τον οποίο ο μικρός βλέπει ως υποκατάστατο του χαμένου του πατέρα, συνδέεται άμεσα με την προσπάθεια της γιαγιάς να ανασυστήσει τη διαλυμένη οικογένεια, κι αυτό με τη σειρά του να γίνει σύμβολο της ανασυγκρότησης της αμερικανικής κοινωνίας μετά την 11/9.

Η παλινδρόμηση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν είναι ένας τρόπος να δικαιολογηθεί, απ' τη μια, η προσπάθεια να επουλωθούν, με μια δόση ελαφρότητας, οι πληγές της αμερικανικής κοινωνίας και, απ' την άλλη, να σκιαγραφηθεί η αναμφίβολη ενότητα και συνέχεια της σκληρής Ιστορίας του περασμένου και των πρώτων χρόνων του τρέχοντος αιώνα. Όπως και να 'χει, το βιβλίο είναι ένας πνιγμένος λυγμός, ένα σιωπηλό πένθος για μια ανεπίστροφη απώλεια.

Κλείνοντας, η αγκαλιά που θέλει να προσφέρει ο Όσκαρ Σελ σ' όσους πληγώθηκαν απ' τον βομβαρδισμό των Δίδυμων Πύργων είναι η ίδια αγκαλιά που θέλει να προσφέρει ο Φόερ στον αναγνώστη. Χαρά στο κουράγιο της Ελένης Ηλιοπούλου, η οποία κατάφερε να αποδώσει το κείμενο στη γλώσσα μας σε όλο του το εύρος χωρίς ούτε μια στιγμή να αφήσει τον αναγνώστη στην ησυχία του!

[Δημοσιεύτηκε στο 4ο τεύχος του Book Press, Δεκέμβρης 2009.]

Copyright©Δημήτρης Αθηνάκης / athinakisdimitris.wordpress.com

[αρχή σελίδας](#)

Μαρία Πετρίτση: Μπλε

Με λένε Ελευθερία και είμαι πενήντα χρονών. Μου αρέσει πολύ το μπλε χρώμα και από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου όλα γύρω μου ήθελα να τα βάφω μπλε. Όταν πήγαινα σχολείο ήμουν πανευτυχής μέσα στη σχολική ποδιά μου, και δεν καταλάβαινα με τίποτα πώς μπορούσαν να παραπονιούνται οι συμμαθήτριάς μου για αυτή την όμορφη στολή μας. Όταν ζωγράφιζα στο μπλοκ μου χρησιμοποιούσα όλες τις μπογιές σε μπλε αποχρώσεις που είχα στην κασετίνα μου και καμιά φορά δανειζόμουν κάποια επιπλέον από τη μεγαλύτερη αδελφή μου, που είχε ένα πλήρες σετ ζωγραφικής και πολύ περισσότερα μολύβια και μπογιές από μένα. Οι ζωγραφιές μου ήταν πάντα γεμάτες μπλε σύννεφα, τουρκουάζ λουλούδια, γαλάζιους ανθρώπους, καταγάλανες λίμνες και φανταστικές θάλασσες που θύμιζαν βαζάκια με κοβάλτιο.

Μεγαλώνοντας η manία μου φούντωνε όλο και περισσότερο. Τα ρούχα που αγόραζα ήταν όλα μπλε. Γεμάτες οι ντουλάπες και τα συρτάρια μου. Τα σεντόνια μου ήθελα να είναι αποκλειστικά και μόνο μπλε μιας και σκεφτόμουν πως όταν ξάπλωνα πάνω τους ήταν σα να έπεφτα σε θάλασσα, και τα ταξίδια είναι κάτι που λατρεύω, ειδικά στο νερό. Παρατηρούσα τα πουλιά που πετούσαν ελεύθερα στο γαλάζιο ουρανό και ένιωθα ένα αίσθημα απεριόριστης ευτυχίας απλώς και μόνο με τη σκέψη πως, πιθανότατα, αυτή την ελευθερία και τη χάρη στην κίνησή τους δεν θα την είχαν αν ο ουρανός ήταν βαμμένος με οποιοδήποτε άλλο χρώμα. Τα βιβλία που διάβαζα τα έντυνα πάντοτε με προστατευτικό μπλε χαρτί και, για να τα ξεχωρίζω, στη ράχη τους σημείωνα τον τίτλο και το συγγραφέα. Τα όνειρά μου ήταν μπλε και κάπως έτσι φανταζόμουν μέχρι και το φως του παραδείσου.

Στην εφηβεία μου άκουγα όλα τα τραγούδια που στους τίτλους τους είχαν τη λέξη «μπλε» και όσα συγκροτήματα είχαν αυτή τη μαγική λέξη στο όνομά τους γίνονταν αμέσως τα αγαπημένα μου. Αυτό με βοήθησε να εξερευνήσω διάφορα είδη μουσικής, συνήθως εντελώς διαφορετικά κι αταίριαστα μεταξύ τους. Αυτό όμως δεν με εμπόδιζε να ικανοποιώ την προτίμησή μου και να την αφήνω να με καθοδηγεί όπου ήθελε η τύχη και τα γαλάζια της ενδεχόμενα.

Η πρώτη φορά που επισκέφτηκα ένα μουσείο ήταν όταν κάναμε με το πανεπιστήμιο μια εκπαιδευτική εκδρομή στο Παρίσι κι επισκεφτήκαμε το Μουσείο Πικάσο. Όταν αντίκρισα τους θεσπέσιους πίνακες της μπλε περιόδου νόμισα πως έμπαίνα μέσα σε ένα ζαλιστικό όνειρο. Ο φόρτος συναισθημάτων που αναδύονταν μέσα από τις αποχρώσεις του αγαπημένου μου χρώματος, όλοι εκείνοι οι ακροβάτες, οι αρλεκίνοι, οι μπαλαρίνες και οι πόρνες, οι ζητιάνοι κι οι καλλιτέχνες άνοιξαν μεμιάς μπροστά στα μάτια του τις πύλες του παραδείσου. Βγαίνοντας από το μουσείο είχα για πολλές ώρες την αίσθηση πως η όρασή μου είχε βαφτεί γαλάζια και τα πάντα γύρω μου αντανάκλουν τη λάμψη των χρωμάτων από κάθε πίνακα που είχα αντικρίσει.

Έφυγα μαγεμένη από το Παρίσι και ομολογώ πως παρόμοια συγκίνηση ένιωσα μόνον όταν επισκέφτηκα το Μουσείο Βαν Γκογκ στο Άμστερνταμ όπου συνάντησα τον πιο βαθύ μπλε νυχτερινό ουρανό που θα μπορούσε ποτέ

να φανταστεί άνθρωπος. Τότε κατάλαβα τι ακριβώς εννοούσε ο Ολλανδός καλλιτέχνης λέγοντας πως ποτέ του δεν είχε δυσκολευτεί να εκφράσει τη λύπη και την απόλυτη μοναξιά με τη βοήθεια των πινέλων του. Οι ουρανοί του ήταν μαγικά βασίλεια σιωπής και γαλήνης που ταυτόχρονα μου δημιουργούσαν μια ανατριχιαστική αίσθηση ανησυχίας που έμοιαζε με παγωμένο φύσημα του αέρα στη ραχοκοκαλιά μου. Κοιτάζοντάς τους ένιωθα την απεραντοσύνη του σύμπαντος και διέκρινα ακόμα πιο έντονα τη λάμψη των αστεριών. Ακολούθησαν ο Μανέ, ο Φερμύρ, ο Μπος, ο Γκογκέν, ο Βελάσκεθ. Σε κάθε πίνακα που αντίκριζα, το χρώμα που δέσποζε στα μάτια μου ήταν φυσικά το μπλε, και όσες φορές διέκρινα μια επιμονή του καλλιτέχνη στο χειρισμό του λατρεμένου χρώματος τόσο πιο πολλά ήθελα να μαθαίνω για κείνον.

Η ενασχόλησή μου με τη ζωγραφική συνεχίστηκε για πολλά χρόνια, και κάθε φορά που ανακάλυπτα μία καινούρια απόχρωση του μπλε ένιωθα πως κατάφερνα να βαδίσω λίγο πάρα πάνω στον ανεξάντλητο κόσμο του βασιλιά των χρωμάτων. Το επόμενο βήμα μου ήταν να βάψω τα μαλλιά μου μπλε. Εκείνη την ημέρα η κομμώτρια είχε εκπλαγεί. Θυμάμαι πως με είχε κοιτάξει σαν να ήμουν από άλλο πλανήτη όταν κάθισα στην πολυθρόνα και της ζήτησα να βάψει τα κοντοκουρεμένα μου μαλλιά σε μια απίθανη μπλε ηλεκτρική απόχρωση. Η αλήθεια είναι πως η εμφάνισή μου δεν έχει τίποτα το εξεζητημένο. Ντύνομαι σχεδόν πάντα στα μπλε και ενίοτε στα μαύρα. Βγαίνοντας από το κομμωτήριο είχα το πιο όμορφο χρώμα μαλλιών που έχω συναντήσει ποτέ σε άνθρωπο. Νομίζω πως είχα καταφέρει να μοιάσω αρκετά στη Τζίλ, το κορίτσι-κλειδί σε όλα τα έργα του Ένκι Μπιλάλ, ο οποίος είναι και ο αγαπημένος μου σκιτσογράφος και δεδηλωμένος εραστής του ανυπέβλητου χρώματος.

Την πιο έντονη ερωτική μου περιπέτεια την έζησα με τον Γαληνό, ένα ντισκ τζόκεϊ που έπαιζε περιστασιακά μουσική στο Ντεκαντάνς, που εκείνο τον καιρό ήταν το αγαπημένο μου στέκι. Όταν κατέβαινα στο υπόγειο του μαγαζιού και καθόμουν στα σκαλάκια, λίγο πιο πέρα από το μικρό δωματάκι όπου στοίβαζε τους δίσκους και τα μηχανήματα του τις νύχτες, χανόμουν μεμιάς στις υπέροχες μουσικές του και στο γαλάζιο βλέμμα του, που μέσα στο σκοτάδι φάνταζε σαν τρικυμισμένος ωκεανός. Το αγαπημένο μου τραγούδι εκείνη την εποχή ήταν το Blue Valentine, του Tom Waits, το οποίο ο καλός μου μου αφιέρωνε κάθε φορά που πήγαινα να τον ακούσω.

Αυτό το αγόρι ήταν παράξενο. Ήταν Υδροχόος, και μάλιστα πολύ περήφανος που τα χρώματα του πλανήτη του ήταν όλες οι ηλεκτρικές αποχρώσεις του μπλε. Ζούσε σε ένα σπίτι βαμμένο σκούρο μπλε, σχεδόν μαύρο, κατασκότεινο και σχεδόν άδειο από έπιπλα. Έλεγε πως αυτό το χρώμα, που το είχε πετύχει μόνος του προσθέτοντας μαύρο χρώμα σε ένα κουτί απλής γαλάζιας λαδομπογιάς, εννοούσε τη δημιουργικότητά του και τον ηρεμούσε απόλυτα. Δεν δεχόταν με τίποτα πως το μπλε εκφράζει απελπισία, μοναξιά ή απογοήτευση. Μέσα του έβρισκε γαλήνη, έλεγε πως το χρώμα αυτό τον χαλάρωνε και τον θέραινε από το άγχος της ημέρας. Θυμάμαι πως όταν μαγειρεύαμε μαζί μας άρεσε να κάνουμε χημικά πειράματα με χρωστικές ουσίες που έβαφαν το πιάφι γαλάζιο και τη σαντιγί αιγυπτιακό μπλε και σε κάθε μας ποτό μερικές σταγόνες Κουρασάο αρκούσαν για να δώσουν στο όποιο διάφανο υγρό μια ουράνια απόχρωση ευδαιμονίας. Ταυτόχρονα υποστήριζε πως το αγαπημένο μας χρώμα είναι εκείνο που κάνει τον άνθρωπο πιο πρόθυμο να ρισκάρει στη ζωή του, και αυτό μας έδινε μια αίσθηση ελαφρότητας και μας παρότρυνε να δοκιμάζουμε καινούρια πράγματα. Επίσης έλεγε πως το μπλε βοηθά να αφομοιώνουμε καλύτερα τη γνώση και να συγκεντρωνόμαστε σε κάτι με πολύ μεγαλύτερη ευκολία. Έτσι, περνούσαμε βράδια ολόκληρα αποστηθίζοντας ποιήματα του Μπωντλέρ και του Ρεμπώ, πίνοντας γαλάζια ποτά και γεμίζοντας το χώρο με γκριζογάλανες τολύπες καπνού. Μερικές φορές μου αγόραζε λουλούδια και πάντα φρόντιζε να είναι ανεμώνες ή μπλε «μη με λησμόνευ», που στο σκοτάδι ευωδίαζαν λάμποντας με το πιο βαθύ χρώμα που υπήρχε στο χώρο. Χωρίσαμε όταν αποφάσισε να μετακομίσει στην Ισλανδία γιατί, όπως έλεγε, εκεί το φως της μέρας έχει την πιο όμορφη κυανή απόχρωση και η νύχτα είναι λουσμένη με ένα μόνιμο μπλε ίντιγκο.

Η επόμενη σχέση μου ήταν με τον Άρη, ο οποίος ντυνόταν πάντα με ρούχα μπλε της αεροπορίας και συνήθιζε να με πηγαίνει για καφέ στο αεροδρόμιο, όπου θαυμάζαμε με τις ώρες τα αεροπλάνα να χάνονται πίσω από τα γαλανόλευκα σύννεφα και να αφήνουν παχιές λωρίδες στον ουρανό όταν η μέρα ήταν καλοκαιρινή. Τα μάτια του είχαν ένα παράξενο μπλε πράσινο χρώμα, κι έμοιαζαν με χάντρες. Όταν τον παρατηρούσα από το πλάι να κοιτάζει τον κόσμο σκεφτόμουν πως οι ακτίνες του φωτός που διέσχιζαν αυτές τις υπέροχες κόρες έμοιαζαν με ακτίνες λέιζερ βγαλμένες από ηλεκτρονικό παιχνίδι.

Ένα απόγευμα που περπατούσαμε προς το Ελληνικό έβγαλε από την τσέπη του ένα τυρκουάζ φυλαχτό, μια μικροσκοπική πέτρα δεμένη με ασήμι, και μου το πέρασε στο λαιμό. Μου είπε πως, σύμφωνα με κάποιο ινδιάνικο μύθο, αυτός ο λίθος προστάτευε από το κακό μάτι και έφερνε τύχη. Έμοιαζε με μικρό ματάκι αλλά είχε πιο ανοιχτό χρώμα από τη συνηθισμένο των γουριών. Εκείνη την ημέρα φορούσα ένα φανελάκι μπλε κολούμπια και καθώς το

μενταγιόν ακούμπησε στο στήθος μου αισθάνθηκα πως η αρμονία των αποχρώσεων ήταν από μόνη της ένα αυτόνομο παντοδύναμο γούρι. Η ευτυχία μου ήταν ανείπωτη, ένα γαλάζιο συννεφάκι ευτυχίας για τα τόσα κοινά σημεία μας καθώς και για την τύχη που μας είχε ενώσει. Ο Άρης έφυγε λίγους μήνες μετά τη σκηνή με το γούρι αφήνοντάς με με σχεδόν σακατεμένο πρόσωπο από κάποια έκρηξη βίας που δεν κατόρθωσε να ελέγξει. Είναι αλήθεια πως τόσους μήνες ηδονιζόταν όχι μόνο με τα μπλε αντικείμενα αλλά και με τις μελανιές στο ανθρώπινο σώμα. Μέχρι τότε το βίτσιο του ήταν ελεγχόμενο, όσο περνούσε όμως ο καιρός ο Άρης έχανε σιγά σιγά κάθε αυτοκυριαρχία κι αναζητούσε όλο και καινούριες αποχρώσεις του μπλε πάνω στην ανθρώπινη παλέτα του ταλαιπωρημένου μου κορμιού. Μια μέρα ξεπέρασε τα όρια και κόντεψε να με σκοτώσει κυριολεκτικά. Αυτή ήταν και η τελευταία φορά που τον είδα, τον θυμόμουν όμως κάθε φορά που κοιταζόμουν στον καθρέφτη και χάζευα τις μπλε μαβιές κηλίδες που με στόλιζαν κατά τόπους και καθώς περνούσε ο καιρός με πονούσαν όλο και λιγότερο.

Αρκετά χρόνια μετά ζω μόνη μου στο διαμέρισμά μου, όπου κάθε δωμάτιο είναι βαμμένο σε διαφορετική απόχρωση του αγαπημένου χρώματος. Ζωγραφίζω, ράβω μόνη μου τα ρούχα μου, έμαθα να βάφω τα μαλλιά μου, μαγειρεύω με χρωστικές ουσίες, κοιμάμαι σε μικρές θάλασσες. Πρόσφατα απέκτησα ένα μικρό μπλε μαρέν ποδήλατο με το οποίο περιπλανιέμαι σε πάρκα και κήπους προς άγρην λουλουδιών και εικόνων. Μου αρέσει πολύ η φύση και οι ατελείωτες ευκαιρίες που μου προσφέρει. Την πόλη δεν την αντέχω για πολύ. Στο κέντρο μου αρέσει μόνο να χαζεύω τις βιτρίνες των μαγαζιών και να παρατηρώ τα βιομηχανικά μπλε χρώματα που έρχονται κάθε τόσο στη μόδα καθώς και τις αποχρώσεις του ανυπέβλητου χρώματος στα καλάθια των ανθοπωλείων. Μια μέρα εντυπωσιάστηκα από ένα μπουκέτο σκούρα μπλε τριαντάφυλλα, μα η απογοήτευσή μου ήταν τεράστια όταν ο ανθοπώλης μου αποκάλυψε πως το χρώμα ήταν τεχνητό. Εκείνη τη στιγμή τα τριαντάφυλλα μου φάνηκαν τερατώδη. Τότε κατάλαβα πως μια μετάλλαξη του έρωτά μου για το μπλε χρώμα ήταν έτοιμη να εκδηλωθεί και είχε άμεση σχέση με την ίδια την ποιότητα του χημικού χρώματος πάνω στα πάλαι ποτέ ζωντανά πέταλα του τριαντάφυλλου που είχα αγγίξει.

Η υποψία μου επιβεβαιώθηκε λίγες βδομάδες μετά, μαζί με ένα συνταρακτικό γεγονός που με σημάδεψε για πάντα. Ταυτόχρονα, κατέληξα και σε μια απίστευτη διαπίστωση, η οποία αρχικά με τρόμαξε, όσο περνά όμως ο καιρός συμφιλιώνομαι όλο και περισσότερο μαζί της αναγνωρίζοντας την υπεροχή του πάθους μου ενάντια σε κάθε λογική.

Μέχρι σήμερα λοιπόν η πιο έντονη επαφή με το αγαπημένο μου χρώμα ήταν την ημέρα που με κάλεσαν στο νεκροτομείο για να αναγνωρίσω το πτώμα της καλύτερης μου φίλης, της Γαλάτειας, όταν συνέβη εκείνο το τραγικό αυτοκινητιστικό και την έβγαλαν νεκρή από τα συντρίμια, αρκετές ώρες μετά. Συγγενείς δεν είχε, ήμουν η μοναδική της φίλη στην πόλη και εννοείται πως έσπευσα να την δω.

Η Γαλάτεια είχε πεθάνει από ασφυξία, σφηνωμένη ανάμεσα στα συντρίμια του παλιού Citroen της που είχε καταπλακωθεί από μια νταλικά σε κάποια στροφή της εθνικής οδού. Μέχρι να ειδοποιηθεί ασθενοφόρο και να μεταφερθεί στο νοσοκομείο, ήταν ήδη πολύ αργά. Ομολογώ λοιπόν πως συγκλονιστικότερο μπλε από αυτό του νεκρού σώματος δεν υπάρχει πουθενά στη φύση. Ειδικά το μπλε της ασφυξίας νομίζω πως είναι ένα ανεπανάλητο χρώμα, απαύγασμα της υπέρτατης ικανότητας της φύσης να αγγίζει και να υπερβαίνει την τελειότητα της όποιας ανθρώπινης δημιουργικότητας.

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Δάρμος: Οι αρχαίοι ποταμοί της Πελοποννήσου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι Έλληνες πίστευαν ότι γενάρχης των ποταμών ήταν ο Ωκεανός, μέγιστος ποταμός που περιέριε την Γη, άντρας της Τηθύος και πατέρας τριών χιλιάδων ρεμάτων, που κατέληγαν σ' αυτόν. Ο Ηρόδοτος όμως έβαλε τα πράγματα στην θέση τους: “Εγώ τουλάχιστον δεν ξέρω να υπάρχει ποταμός Ωκεανός, και νομίζω πως ο Όμηρος ή κάποιος παλιότερος ποιητής βρήκε το όνομα και το έβαλε στα έργα του”.

Οι ποταμοί θεοποιήθηκαν, προσωποποιημένοι σε αγάλματα, αφιερώματα και νομίσματα είτε με την μορφή γυμνών αντρών « με μακριά γενειάδα, στεφανωμένοι με αρμυρίκια ή καλάμια” , συνήθως ξαπλωμένοι, κρατώντας υδρίες από όπου τρέχει νερό, είτε με την μορφή βοδιών, ταύρων, λύκων, κάπρων, ή ερπετών, επηρεάζοντας ανάλογα, την ρωμαϊκή και την δυτική γενικά Τέχνη, που γοητεύεται από τους ελληνικούς συμβολισμούς. Οι υγρές θεότητες στεγάστηκαν σε ναούς και οι κοίτες τους έγιναν θέατρο τελετουργιών. Τα ποτάμια ήταν ιερά και οι στρατοί θυσιάζαν πριν τα διαβούν ενώ οι έφηβοι όταν έκοβαν τα μακριά μαλλιά τους αφιέρωναν τις μπούκλες τους στο γειτονικό ρέμα. Ο Ησίοδος συμβούλευε: “Τα ποτάμια που κυλούν συνέχεια, το καλό νερό τους να μην τα περνάς ποτέ με τα πόδια, πριν προσευχηθείς κοιτάζοντας πόσο ωραία τρέχουνε, και πλένοντας τα χέρια σου στο αγαπημένο νερό. Όποιος περάσει ποταμό με κακία και μ' άνιφα χέρια, μ' αυτόν οι θεοί θυμώνουν και του δίνουν βάσανα μεγάλα”. Φυσικό επακόλουθο ήταν να γίνουν επίκεντρο πλούσιας μυθολογίας και να θεωρηθούν κατοικίες και γεννήτορες θεοτήτων, Ναϊάδων ή Επιποταμίδων Νυμφών: Πολύ αργότερα, τις Νύμφες διαδέχθηκαν οι νεράιδες και τα ζωτικά.

Μερικοί ποταμοί θεωρήθηκαν Γενάρχες λαών, άλλοι συγκίνησαν με προσωπικά ή παρόχθια ρομάντζα, ή με οικογενειακά δράματα. Η Στύγα, ο Αλφειός με την Αρέθουσα, ο Ευρώτας με την Λήδα και την Ελένη, ο Λάδωνας με την Σύριγγα και τη Δάφνη, η Αμυμώνη και ο Ποσειδώνας, ο Ενιπέας και η Τυρώ, ο Ίναχος και η Ιώ, ο Ασωπός και ο Αστερίων με τις θυγατέρες τους, υπήρξαν πρωταγωνιστές στην απέραντη σκηνή του μύθου.

Η παραλίμνια και παραποτάμια Πελοπόννησος κατοικήθηκε νωρίς γι' αυτό και η μυθολογία της περιέχει συμβολισμούς που φωτίζουν πτυχές της γεωλογίας και της προϊστορίας. Πίσω από το τέρας της Αμυμώνης, τις διώρυγες που άνοιξαν οι βασιλιάδες Ευρώτας και Ίναχος, την τάφρο που ο Ηρακλής έσκαψε για τον ποταμό Όλβιο, τον λέοντα της Νεμέας, τον Ερυσμάνθιο κάπρο, τα αστροπελέκια που ο Δίας εξαπέλυσε στον Ασωπό, κρύβονται πραγματικότητες.

Σχολιάζοντας την μυθολογία των πελοποννησιακών ποταμών σε συνδυασμό με τις υποχθόνιες εξαφανίσεις τους στα κλειστά ασβεστολιθικά οροπέδια, ο William Clark γράφει: “Η ιστορία του Αλφειού και της Αρέθουσας (εικ. Moses Matheusz. van Uytenbroeck, 1600-1646) και χιλιάδων παρόμοιων παραλογισμών, αποδεικνύει ότι οι Έλληνες θα πίστευαν οτιδήποτε σχετικά με το νερό.... Καμμία θεώρηση ως προς την απόσταση, την κατεύθυνση ή την διαφορά του υψομέτρου δεν στεκόταν εμπόδιο στον δρόμο του μύθου. Γι αυτούς ένας ποταμός ήταν ένας Θεός και μια πηγή μία νύμφη, πρόσωπα ταυτόχρονα και πράγματα, και οι δύο ιδιότητες συγγέονταν αζεχώριστα στο μυαλό του λαού. Αν και το νερό δεν μπορούσε να τρέξει προς τα πάνω, ένας Θεός ή μία νύμφη μπορούσε. Ένας ισχυρός ποταμός χανόταν στο Στύμφαλο, ένας εξ ίσου ισχυρός επανεμφανιζόταν στο Άργος. Τι ποιά προφανές από το να θεωρήσουν αυτόν κι εκείνον έναν”

Οι Λατίνοι ποιητές, που γνώρισαν τα πελοποννησιακά ρέματα μέσα από τους ελληνικούς μύθους, τα ανύψωσαν δίπλα στους μεγάλους ποταμούς της οικουμένης. Ο Οβίδιος, περιγράφοντας την καταστροφή που προκάλεσε ο Φαέθων στα νερά του κόσμου, καταγράφει την Αμυμώνη, τον Ερύμανθο, τον Αλφειό και τον Ευρώτα, να πυρπολούνται μαζί με τον Γάγγη και τον Δούναβη. Επόμενο ήταν οι ποταμοί μας να ασκούν ξεχωριστή γοητεία στους μεταγενέστερους περιηγητές. Ο Σατωμπριάν εξομολογείται: “Πάντα ήθελα να πίνω από το νερό των δοξασμένων ποταμών που μπόρεσα να περάσω. Έχω πιεί λοιπόν από τα νερά του Μισισσιπιπή, του Τάμεση, του Ρήνου, του Πάδου, του Τίβερη, του Ευρώτα, του Κηφισού, του Έρμου, του Γρανικού, του Ιορδάνη, του Νείλου, του Τάγου, του Έβρου.”

Τα αρχαία ονόματα

Όσα ποταμίσια ονόματα διασώθηκαν, αντλούν την προέλευσή τους από κάποια πόλη, περιοχή, βουνό, ήρωα, νύμφη, ιδιότητα, μυθολογούμενο γεγονός ή από αμφισβητούμενη και άγνωστη αιτία, χωρίς ο κατάλογος να εξαντλείται εδώ. Συχνά υπάρχει μυστήριο που χάνεται στα βάθη του χρόνου, και είναι δύσκολο να πεις αν ο ποταμός ονοματοδοτήθηκε από άνθρωπο ή αντίστροφα (Ευρώτας, Σελινούς, Ίναχος, Ασωπός), όσο κι αν ο μύθος επιμένει για το πρώτο αφού η ετυμολογία του ονόματος, υποδεικνύει το δεύτερο.

Ο εντοπισμός των αρχαίων ποταμών, είναι συχνά ένα μπερδεμένο κουβάρι στο οποίο μπλέκονται παραποτάμιες πόλεις, ασαφείς μαρτυρίες Ελλήνων συγγραφέων ή μυθογράφων, στίχοι των Λατίνων και Αλεξανδρινών ποιητών, σχόλια Βυζαντινών λογίων, γνώμες περιηγητών και αρχαιολόγων και γεωλογικοί μετασχηματισμοί. Όπως σημειώνει ο Bursian: “Η ροή των ποταμών μεταβάλλεται...η θάλασσα μπαίνει στην ξηρά... η υποχωρεί από τις προσχώσεις... όλα αυτά πρέπει να τα συνεκτιμούμε στην Ιστορική Γεωγραφία”. Για κάποιους αμφιλεγόμενους ποταμούς η απάντηση εκκρεμεί ακόμη. Είναι αβέβαιο ποιοί είναι, αν υπήρξαν, οι αρχαίοι Έλατος, Σάρων, Μέλας, Ιάων, Απιδών, Κύνδων, Ρείτος, Πωρίνας, Βαβούκα και Οπλίτης, Λάδας, αλλά και ο Βέλζης, που αναφέρεται σε έναν κώδικα της μονής Κουτλουμουσίου. Πάνω στα ζητήματα αυτά, οι έρευνες των ξένων περιηγητών, παρά τις αναπόφευκτες αντιγνωμίες και τα λάθη προσφέρουν γόνιμο προβληματισμό και πολλά σωστά συμπεράσματα.

Αν η ρωμαϊκή κατάκτηση σεβάστηκε τον ανώτερο συγγενή πολιτισμό, η χριστιανική μεταστροφή της σάρωσε τους θεούς και τις νύμφες των ποταμών, φτωχάινοντας το υδάτινο σκηνικό. Η ισοπεδωτική επέλαση των καλόγερων του Αλάρικου και οι διαδοχικές εγκαταστάσεις Σλάβων, Αλβανών, Φράγκων, Ενετών, και Τούρκων, έσβησαν παλιές μνήμες και πρόσθεσαν νέες. Ιδιαίτερα η άφιξη σλαβικών φύλων στα τέλη του βου αιώνα στην Πελοπόννησο, μια ταπεινή επαρχία του χριστιανικού ανατολικού ρωμαϊκού κράτους, επέδρασε σημαντικά στα τοπωνύμια. Η κάθοδος Αλβανών στις αρχές του 15ου αι. και η οθωμανική κατάκτηση έδωσαν την χαριστική βολή. Σχεδόν όλα τα νεότερα ποτάμια ονόματα αποτελούν αυτόνομες κατασκευές και για ελάχιστα υπάρχει έδαφος για να συσχετισθούν με τα αρχαία.

Το νεαρό κράτος, έψαξε στα αρχαία σεντούκια για να αντλήσει συνέχεια και αίγλη και νεκρανάστησε τα ελληνικά τοπωνύμια, διαγράφοντας άκριτα τα ανεπιθύμητα νεότερα, πολλά από τα οποία όμως, επιβιώνουν σε πείσμα των αναβαπτιστών τους. Στις έρευνες των ξένων περιηγητών και των νεοελλήνων λογίων, οφείλεται η απόδοση του κατάλληλου ονόματος αν και σε κάποιες περιπτώσεις η επαναφορά της αρχαίας ονομασίας, είναι αμφισβητήσιμη. Σε πολλά ποτάμια συνυπάρχει παράλληλα με το επίσημο όνομα και κάποιο άλλο: Μπούζι, Ρουφιάς, Ίρις, Βελίκα, Μπαρμουτσάνα, Πάνιτσα κ.ά. Οι ερμηνείες της καταγωγής των νεότερων ονομάτων ποικίλουν και πολλές φορές οι σκοπιμότητες δίνουν ωραιοποιημένες όσο και ανεδαιφικές απαντήσεις, που έρχονται σε σύγκρουση με την δεδομένη ιστορική διαδρομή του τόπου. Ακόμη και ξένοι περιηγητές πιθανολόγησαν αφελώς

σύνδεση νεότερων ονομασιών με αρχαιότερες (Μεΐλιχος-Μελικουκιά, Λαγγεία-Λογγοπόταμος), παράλληλα με Έλληνες που βεβαίωσαν το Ρουφιάς ως συνέχεια του Αλφειός, το μεσαιωνικό Καρβώνης ως διάδοχο του Αχέροντας και το σλαβικό Ρασίνα κληρονομιά του Ερασίνου. Όλες αυτές όμως οι καλοπροαίρετες ή ιδιοτελείς απόπειρες που δεν αφορούν μόνο στην Πελοπόννησο δεν αντέχουν στην κριτική. Εξόριστος στη Σκύρο ο Κ. Τσάτσος εξεπλήγη που το ρυάκι της λέγεται ακόμη Κηφισός. Μόνο που το όνομα αυτό δεν σώθηκε στο στόμα του λαού αλλά στα βιβλία των λογίων.

Κατ'εξαιρέσιν, πέρα από ασήμαντα παραπόταμα που παρεισέφρυσαν στην πορεία, μελετήσαμε αυτοτελώς και τους ποταμούς Χάβο και Ρασίνα, λόγω της de facto σύνδεσής τους με την αρχαιότητα μέσα από γεφύρια και πόλεις, αν και τα αρχαία ονόματά τους δεν διασώθηκαν, καθώς και τον Βασιλοπόταμο που η ονομασία του είναι μεσαιωνική.

Στο βιβλίο αυτό, οι ποταμοί χωρίστηκαν στις επτά σύγχρονες γεωγραφικές περιοχές της Πελοποννήσου, που όμως δεν ταυτίζονται απόλυτα με τις ομώνυμες τους αρχαίες. Η καρδιά της Πελοποννήσου, η Αρκαδία των ποιητών και των αρχαίων γεωγράφων ήταν πολύ ευρύτερη της σημερινής, ενώ η μεθόριος Λακωνίας-Μεσσηνίας μετακινήθηκε συχνά.

Copyright© Κώστας Δάρμος. Περισσότερες πληροφορίες γι αυτό το προσεγμένο βιβλίο, επικοινωνήστε με τον συγγραφέα στο email: kdar43@hol.gr

αρχή σελίδας

Λουκία Ρικάκη, *Το χρώμα του χρήματος γεννά αχρωματοψία*

Στην εποχή του σύγχρονου καπιταλιστικού σκηνικού όπου η διάθλαση στο τοπίο των αξιών είναι σχεδόν μόνιμο σκηνικό η ταυτότητα λειτουργίας του καλλιτέχνη ως ενεργού πολίτη στο κοινωνικό γίγνεσθαι περνάει από πολλά κύματα

Και ενίοτε διασώζεται ενίοτε όμως η τρικυμία τον οδηγεί σε δύσκολα βυθίσματα

Καθίσταται λοιπόν πολύ σημαντικό να εξασκείται κανείς στο να αναγνωρίζει ποια είναι τα σημαντικά χρώματα που συνθέτουν τη δική του δημιουργική παλέτα να απαγγέλει συχνά εν είδη προσευχής εκείνα τα οποία θεωρεί αξίες ώστε να μην χάνει την πυξίδα που θα τον οδηγεί μετά από τι άπειρες παλινδρομήσεις

Αντιλαμβάνομαι τη δημιουργική λειτουργία του καλλιτέχνη ως απόλυτα συνυφασμένη με την κοινωνία Αρχικά ούτως η άλλως από εκεί αντλείται η έμπνευση αλλά ως εκ τούτου οφείλουμε διπλά να επιστρέφουμε εκεί στην κοινωνία το προϊόν της όποιας πνευματικής ή άλλης δημιουργικής εργασίας όπως οφείλουμε επίσης σε κάθε επικοινωνία να προσπαθούμε να δούμε να βρούμε και αν γίνεται να δείξουμε τα φωτεινά εκείνα μονοπάτια που απεμπλεκουν από τα αδιέξοδα.

Θεωρώ ότι έχουμε όλοι ανάγκη και ως δημιουργοί και ως αποδέκτες να ενισχύουμε την αισιόδοξη πλευρά και τη δημιουργική πλευρά του καθένα κάθε μέρα Να μην παραδιδόμαστε στην απελπισία και το σημαντικότερα να μην

πέφτουμε στις καλοστημένες παγίδες του εμπορίου της τέχνης του τύπου "Ότι δεν έχει απήχηση εμπορική δεν είναι καλό ότι έχει είναι" ..ώστε να μην ποζάρουμε στις επιταγές του ταμείου

Αλλά να σκύβουμε με σεβασμό και άοκνη προσπάθεια σε ότι συντελεί στην ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης. Βρίσκω πολύ επικίνδυνη όλη αυτή τη στροφή και την αντίστοιχη πόζα στο ταμείο που υπάρχει σε αρκετές τέχνες και ειδικά στο σίτεμα και διαθλά κάθε ουσία όπως επίσης εξ ίσου επικίνδυνη και την υμνολογία της παραβατικότητας και την κυκλική και αέναη αναπαραγωγή της ως εκείνη που δημιουργεί τα νέα ήθη.

Η ζωή είναι αλλού έχει χρώματα φυσικά που δεν αποτυπώνονται στο τυπογραφείο ούτε στα χαρτονομίσματα Αυτή η προσήλωση στο χρώμα του χρήματος γεννά αχρωματοψία και βρίσκεται στη ρίζα των κρίσεων όχι μόνο των οικονομικών αλλά και των ηθικών .Έχουμε τόσο φτωχύνει το περιεχόμενο των αφηγήσεών μας για να ποζάρουμε στο χρήμα η στο άλλο βασίλειο του «παραβατικού περιθωρίου» που κατακτά με ρυθμούς το λαιφσταιλ. Ας ξαναζωγραφισουμε με ξυλομπογιές της αθωότητας ότι έχει απομείνει και ότι μπορούμε να αντλήσουμε από τη μνήμη

Τέτοιες δημιουργίες μπορεί να έχουν αντοχή τα αλλά που στολιζόνται τώρα με εφήμερες επιτυχίες και οικονομικά νούμερα μάλλον θα πνιγούν στο εφήμερο κοστούμε τους και εδώ που τα λέμε ευτυχώς.

Copyright©Λουκία Ρικάκη Αθήνα 3 Δεκεμβρίου 2010

[αρχή σελίδας](#)

Μεταφράσεις Γιώργου Κεντρωτή: GUILLAUME APOLLINAIRE

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΜΦΙΛΥΚΗΝ

Ερείπια που κρεμόσαστε στου γερο-Ρήνου
το ρέμα κάποιοι μέσ στους ίσκιους σας φιλιούνται
βαρκάρηδες σάς βλέπουνε και σας καλλύνου-
νε με φιλιά απ' απέναντι που δεν μετριούνται

Και απροσδοκίτως νά τη η νύχτα φτάνει πέφτει
σαν έρωτας στα ρέπια τούτα που 'ναι μέσ στους
τριγμούς και βγαίνουν απ' του Ρήνου τον καθρέφτη
οι Νιμπελούνγκεν μ' όλες τις νεράιδές τους

Δεν τρέμουμε καθόλου νάνους με γενειάδες
στ' αμπέλια να θρηνοκοπιούνται και θα πιούμε
γιατί δεν ήπιαμε πολύ τις Ναϊάδες
που τραγουδάν ακούγαμε κι αυτές θ' ακούμε

**

ΥΠΟ ΤΟ ΣΕΛΗΝΟΦΩΣ

Μελίρρυτη εξορμά η σελήνη στων σαλών τα χείλη
Περβόλια και χωριά τηλώνονται όλα αιγλήεσσα ύλη
Τ' αστέρια υποκρίνονται όμορφα πως είν' μελίτσι
Και μέλι ολόφωτο τα τσάμπουρα έχει πλημμυρίσει
Πασίγλυκο είναι κι απ' τον ουρανό χιμάει και θέλει
Του φεγγαριού η κάθε αχτίδα νά 'ν' μι' αχτίδα μέλι

Κρυμμένος νιώθω το γλυκό το κέντημα του πούρου
Κεντριού και τρέμω μην κεντρί είν' της μέλισσας του Αρκτούρου
Που αχτίδες έρχεται ακουμπά στα χέρια μου εν προόδω
Το φεγγαρόμελο βουτώντας στου άνεμου το ρόδο.

copyright©Γιώργος Κεντρωτής (alonakitispoiisis.blogspot.com/)

[αρχή σελίδας](#)

Γαβριήλ Ναχμίας, από τη συλλογή «Νομινάτι», 16+1 ασκήσεις ελευθερίας, Απλές Εκδόσεις.

Δέκατος τρίτος μήνας του Θέρου της τριακοσιοστής τριακοστής τέταρτης Εποχής. Την τέταρτη νύχτα, στις κορφές της Κρυμαίας σχηματίστηκε ένα σύννεφο, κατάλευκο και λαμπρό, που απλώθηκε γρήγορα επάνω από την πεδιάδα. Έκπληκτοι οι άνθρωποι και τα ζώα ανήσυχια ξύπνησαν από το φως του. Με διαταγή της Γερουσίας, η φρουρά της πόλης σήμανε συναγερό και όλοι, πολίτες και στρατιώτες, έτρεξαν στην Αγορά, θαυμάζοντας το παράξενο εκείνο σημάδι. Μόλις γέμισε η Αγορά (πράγμα που έδειχνε ότι όλη η πόλη ήταν στο πόδι) ήρθαν οι Γέροντες. Προχώρησαν κι ανέβηκαν στη μεγάλη εξέδρα, στην κεντρική πλατεία της αγοράς, μπροστά από το ιερό της Δαΰδος. Και μόλις κι ο τελευταίος Γέροντας ανέβηκε στην εξέδρα, από το ιερό άρχισαν να ακούγονται ψαλμοί και ικεσίες. Δεν πέρασε πολλή ώρα και οι ύμνοι ξεχύθηκαν στην Αγορά και πέρασαν στα χείλη του κόσμου. Όλοι, άντρες, γυναίκες, παιδιά, νέοι και γέροι, όρθιοι, ένωσαν τη φωνή τους και ανέλαβαν τον ύμνο, που σε λίγο αντηχούσε γλυκά από άκρη σ' άκρη στην πόλη. Οπωσδήποτε υπήρχαν και κάποιοι που νόμιζαν πως, ανάμεσα στις παύσεις, άκουγαν το σπαραχτικό ουρλιαχτό των λύκων.

.....Για ώρες κρατούσαν οι ικεσίες και οι ψαλμοί και κανείς δεν μετρούσε πόσες. Μόνο όταν η κούραση άρχισε να βαραίνει τα γόνατα των γέρων και η πείνα να δαγκώνει τις κοιλιές των παιδιών, ο λοχαγός της φρουράς ανέβηκε στην εξέδρα και ενημέρωσε τους Γέροντες ότι είχε ξημερώσει και ότι, κανονικά, πλησίαζε το μεσημέρι. Όμως κανείς δεν μπορούσε να πει αν έχει βγει ο Ήλιος, γιατί όλος ο ουρανός καλυπτόταν από το σύννεφο. Και τότε ο ύμνος, που είχε ήδη αρχίσει να ξεθωριάζει στα χείλη του κόσμου σε ένα ακατάληπτο μουρμουρητό, σταμάτησε. Κάποιοι ήταν πλέον σίγουροι ότι άκουγαν το ουρλιαχτό των λύκων.

Το σύννεφο κρεμόταν πια επάνω από την πόλη, καλύπτοντάς την ολόκληρη. Οι πολίτες καταλήφθηκαν από τρόμο, επειδή νόμιζαν ότι ο Ήλιος γκρεμιζόταν από τον ουρανό και έπεφτε επάνω στη χώρα. Και πραγματικά, η εντύπωσή τους ήταν αληθινή, γιατί καθώς η ώρα περνούσε, οι σκιές λιγότευαν. Κτίρια, άνθρωποι, ζώα και δέντρα, κάθε πλάσμα και πράγμα επάνω στη γη έβλεπε τη σκιά του να μικραίνει και να χάνεται. Μέσα στην ταραχή και το φόβο, ο Πρωτογέροντας, ο Ιζύς του Στολαίου, έδωσε εντολή στο λοχαγό της φρουράς να μην αφήσει κανέναν να φύγει από την Αγορά, για να αποφασίσουν εάν θα εγκαταλείψουν την πόλη ή εάν θα παραμείνουν.

Οι Γέροντες μίλησαν σοφά, καθένας τους συμβουλευόντας τους άλλους να μείνουν ή να φύγουν, ανάλογα με το ποια μερίδα εκπροσωπούσε: όσοι πολίτες είχαν το βιος τους πέρα από τα βουνά και προς τη θάλασσα, ήθελαν να ακούσουν το Γέροντά τους να συμβουλευεί τη φυγή. Με τη σειρά τους, οι Γέροντες που εκπροσωπούσαν τους εμπόρους, τους τεχνίτες και όλους όσους είχαν την περιουσία τους μέσα στην πόλη, με πειστικά επιχειρήματα δήλωναν ότι, αν χαθεί η πόλη, τίποτε πια δεν θα είναι σίγουρο για κανέναν.

Αφού μίλησαν οι Γέροντες, ρώτησαν το λαό εάν υπάρχει κανείς που θέλει να πάρει το λόγο. Κανείς δεν θέλησε να μιλήσει. Απόφαση δεν είχε παρθεί, αλλά τουλάχιστον όλοι είχαν ακούσει αυτό που περίμεναν από τους Γέροντες. Ο μόνος που ζήτησε να ανέβει στο βήμα ήταν ένας τυφλός, ζητιάνος, άγνωστο το

όνομά του. Με το κεφάλι σκυφτό, στραμμένο λίγο προς τα δεξιά, άρχισε να μιλά: «Δεν βλέπω αυτά που βλέπετε – και λυπάμαι πολύ. Μα βλέπω αυτά που δεν βλέπετε – και λυπάμαι περισσότερο. Χάνω ό,τι κερδίζετε, και δεν κερδίζω ό,τι χάνετε. Μα αυτή την ύστατη ώρα, που από το φως έχετε όλοι στραβωθεί, όχι λιγότερο από όσο εγώ, συλλογιστείτε: ποιος από τους άρχοντές μας έχει εξασφαλίσει ο ίδιος τη σωτηρία του, ώστε να υπάρχει ελπίδα να εγγυηθεί με κάποιον τρόπο και τη δική σας;»

Ο τυφλός σταμάτησε. Σήκωσε το κεφάλι, σαν να ήθελε να δει το πλήθος το πρόσωπό του και να του δείξει το δικό του. Άπλωσε το δεξί του χέρι κι έδειξε προς το ιερό. «Αν εκεί που δείχνω βλέπετε ένα παιδί να παίζει ευτυχισμένο κι αμέριμνο, τότε μόνο μπορείτε να ελπίζετε σε θαύμα.» Όλο το πλήθος έστρεψε το βλέμμα μονομιάς κατά κει που έδειχνε ο τυφλός. Μπροστά στα σκαλιά του ιερού, ένα παιδί έπαιζε μόνο του πεσσούς. Όλο το πλήθος έβλεπε το παιδί και όλοι απορούσαν πώς μπορούσε ένας τυφλός να δείχνει κάτι που έβλεπαν όλοι, και ταυτόχρονα να αρνείται ότι υπάρχει. Το θαύμα και η ύβρη ξύπνησε μέσα τους φόβο και θυμό. Κάποιοι άρχισαν να βρίζουν τον τυφλό, να του φωνάζουν να κατέβει από το βήμα. Μια πέτρα χτύπησε τον τυφλό στο στόμα. Ένας έστριψε την άκρη από το σάλι του γύρω από τη σφιγμένη γροθιά του, δείχνοντας στον τυφλό πώς θα του περάσει τη θηλιά. Ο τυφλός στράφηκε προς τους Γέροντες. Τους πρότεινε να πάνε στο παιδί και να το ρωτήσουν τι πρέπει να κάνουν. Οι Γέροντες συμφώνησαν κι έστειλαν το Χαβρία. Εκείνος, χωρίς καθυστέρηση, ανέβηκε τα σκαλιά του ιερού. Πλησίασε το παιδί προσεκτικά, για να μη χαλάσει το παιχνίδι του, και στάθηκε δίπλα του. Παρατηρούσε τις κινήσεις του παιδιού. Όταν το παιδί σήκωσε το κεφάλι, ο Γέροντας το ρώτησε χαμογελώντας: «Ποιος θα νικήσει;» Το παιδί έσκυψε στο πάτωμα, κούνησε μερικές ψηφίδες και, με ένα χαμόγελο γεμάτο αυτοπεποίθηση, είπε: «Αν χάσει η μαύρη ομάδα, η λευκή θα κερδίσει. Κι αν χάσει η λευκή ομάδα, θα κερδίσει η μαύρη.» Σηκώθηκε, κοίταξε το Χαβρία και με το ίδιο χαμόγελο είπε: «Όσο κερδίζει μια από τις δυο ομάδες, δεν χάνω ποτέ».

Ο Χαβρίας κατέβηκε από το ιερό και ανέβηκε βιαστικά στην εξέδρα, όπου τον περίμεναν οι Γέροντες. Ύστερα από λίγο, ο Πρωτογέροντας στράφηκε προς τον υπασπιστή του, το λοχαγό Άμασι. Αφού μίλησαν για λίγο, ο λοχαγός κατέβηκε τρέχοντας από την εξέδρα. Αμέσως μετά σήμανε η σάλπιγγα της φρουράς και σε λίγα λεπτά έζωσαν την Αγορά τρεις πυκνές γραμμές από τοξότες. Πέντε ομάδες οπλιτών, χωρίς εξάρτυση, τρέχοντας ανάμεσα στις γραμμές, άφηναν ανά πέντε άντρες ένα δεμάτι ξύλα κι άναβαν φωτιά. Οι τοξότες πέρασαν τα βέλη τους από τη φωτιά, τα άναψαν κι έστρεψαν τα τόξα στον ουρανό, προς το σύννεφο που κατρακυλούσε επάνω στη χώρα.

Βροχή από φλεγόμενα βέλη έπεσε πάνω στην πόλη. Όσοι δεν σκοτώθηκαν επί τόπου, χάθηκαν μέσα στη φωτιά που κατέτρωγε τη χώρα για μέρες...

* * *

...Αμέτρητα χρόνια τώρα, όταν ο ήλιος ανατέλλει πάνω από τη Λυκεία, ρίχνει τις πρώτες ακτίνες του εδώ πάνω, στις πλαγιές της Κρυμαίας. Άλλοτε εδώ υπήρχαν χωράφια, περιβόλια, μαντριά και μύλοι, πολύχρωμα στολίδια κεντημένα σε καταπράσινη φλοκάτη. Τώρα πια δεν υπάρχει τίποτε από όλα αυτά. Μονάχα ένα παράξενο λουλούδι φυτρώνει ανάμεσα στους θάμνους και τις πέτρες. Δεν έχει όνομα, καθώς δεν βρέθηκε ποτέ ως τώρα κάποιος να το ονομάσει. Ο ίσιος, σκληρός και λεπτός βλαστός του, με το πορτοκαλί άνθος στην κορυφή, μοιάζει με φλεγόμενο βέλος, μπηγμένο ανάποδα στη γη, με την αιχμή του στραμμένη στον ουρανό...

Copyright© Γαβριήλ Ναχιμίας

αρχή σελίδας

Δημήτρης Παλάζης : Ο παππούς

Στο στόμα του χόρεψε
το χορό του θανάτου
όπως οι νεκροί αναστήθηκε
όταν τους καλείς μ' ένα μπουκάλι κρασί

**

το σεντόνι απλωμένο στον τοίχο
ανθρώπου που σταυρώνεται
κοιμάται, ανασταίνεται
μπαίνει στην πόρτα
με το μολύβι ασβεστωμένο και φεύγει
με τα πρώτα ποιήματα

**

Θίασος οι σκιές
ανεβαίνουν τη σκάλα
σηκώνουν η νύχτα στα χέρια
τα λόγια περπατούν
μια φλόγα γράφει
δικό σου το σπίτι
μικρό και μεγάλο νησί
το σεντόνι στην ταράτσα
το χαλί των αστεριών στον απέναντι λόφο
είναι τώρα τα φωτισμένα παράθυρα
που φτάνουν και φεύγουν

**

Ούτε φιλή ούτε δάκρυ
στο πράσινο κρεβάτι
καμιά σκιά βαθύτερα να κοιμηθείς
στο μαγικό χαλί να δεις τα περιστέρια
στις στέγες των παραμυθιών
ο ήλιος τεντώνει τα χέρια
με φιόγκους λέξεις τα ποιήματα
ανεβαίνουν το σύννεφο
χωρίς φωνή κοιτάς
το ακίνδυνο σώμα σου
σφυρίζουν οι νύχτες
μιλούν οι σιωπές με λουλούδια

**

Βαθύς ουρανός
πάλλει και σφίγγεται
το σώμα μηχανή ταξιδεύει
καπνισμένοι κόσμοι
θυμίζουν -μη λες-
η νύχτα θρηνεί
στους πυρσούς πασχαλιές
ο λόφος κεντίδια
γονατίζεις και πέφτεις
ένας τρόπος να σηκωθείς
είναι να σηκώσεις το χαλί σε μια θάλασσα

**

Ανώφελες μάσκες σπιτιών
σταλακτίτες παράθυρα
στάζουν το φως
στη μισογερμένη πόλη
ταξιδεύουν ονόματα
καπνός μες στα σύννεφα
ο αέρας σπρώχνει το γρανίτη
κι όταν κλείνουν
ο μαρμαρυγιάς σε λάμπει
ο χαλαζιάς σε λούζει
κι ο άστριος κατεβάζει τη νύχτα:
μοιάζεις τότε με άνθρωπο

copyright © Δημήτρης Παλάζης

[αρχή σελίδας](#)

Γιώργος Ρωμανός, *Χνούδι στα δάχτυλα*

ΞΥΠΝΗΣΕ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ να τρυπώνει στις γρίλιες. Όλο γραμμές, λεπίδια φωτεινά, στα έπιπλα, στο κρεβάτι, στο πρόσωπό του το ίδιο. Άσπρο αίμα έτρεχε γύρω από τα μάτια του. Ακόμα έκλειναν τα βλέφαρά του, μεταξύ ύπνου και ξύπνου. Το κεφάλι του βαρύ, χάλκινο. Το 'νιωθε ίδιο με παλιό λυχνάρι, να βγάζει καπνό από το αριστερό του αφτί, έτσι όπως ξάπλωνε μονόπαντα. Από κει μέσα πρόβαλε η μορφή μιας γυναίκας. Ήταν η Βαλέρια. Η μελαψή μουλάτα υπηρέτρια των φίλων του, που τον είχαν φιλοξενήσει πριν χρόνια πολλά στη Βραζιλία. Συχνά πυκνά την ονειρευόταν, τόσο ζωντανά που νόμιζε πώς θα ξυπνούσε και θα την έβλεπε να κάθεται στην άκρη του κρεβατιού. Τον έλουζε κρύος ιδρώτας, μήπως τη δουν να τριγυρνάει εκεί, η γυναίκα του, οι τέσσερις κόρες του, τα πεθερικά του, που μπαινόβγαιναν με δικό τους κλειδί στο σπίτι.

Τα ζεστό μεσημέρια στο Παγκράτι, όπου είχαν εγκατασταθεί μετά την αποτυχημένη εκείνη μετανάστευση και την επιστροφή τους στην πατρίδα, εξακολουθούσε να ονειρεύεται. Η μετάσταση του ονείρου άρχιζε, με την απροσδιόριστη εκείνη αίσθηση ενός άλλου κόσμου και συνεχιζόταν με τους μεσημεριάτικους χαυνωτικούς ήχους του δρόμου.

Με τη μυρωδιά της ασφάλτους έξω από το σπίτι τους, που μαλάκωνε ζυμάρι με τον ήλιο και γυάλιζε, όπως η μακριά υγρή γραμμή του ιδρώτα που άρχιζε από τον αφαλό της Βεαλέριας και έτρεχε στο κάτω μέρος του κορμιού της. Την είχε κρυφοκοιτάξει πολλές φορές αυτή τη γραμμή, όταν ξυπόλητος ξαναμμένος για νερό, έλεγε..., ακολουθώντας τα γυμνά δροσερά πλακάκια του διαδρόμου προς την κουζίνα του σπιτιού. Απότομα έστριβε αριστερά, κατέβαινε τη μικρή ξύλινη σκάλα και από την πάντα μισάνοιχτη πόρτα, που εκείνη επίτηδες, δεν την έκλεινε, έβλεπε την Βαλέρια. Κοιμόταν μισόγυμη τον ύπνο του δικαίου· μούσκεμα στον ιδρώτα.

Έτσι και σήμερα, με τούτο το όνειρο, βγήκε από το σώμα του και χίλια μίλια μακριά πήγαινε να την συναντήσει. Κατέβηκε πάλι μια σκάλα, λουσμένος στο άσπρο αίμα, τον ιδρώτα του που η χαραγματιά του ήλιου είχε απλώσει στο μέτωπό του, έστριψε κατά την μισάνοιχτη πόρτα κι εκεί κοκάλωσε. Η Βαλέρια χόρευε κάτω από μια κόκκινη αιμάτινη βροχή. Το μικρό δωμάτιο είχε μεταλλάξει το τοπίο, ζεστό, κοχλαστό. Παντού φυτά οργιώδη φύτρωναν εκείνη ακριβώς τη στιγμή, σκορπώντας ήχους, τριζοβολώντας φύλλα και μίσχους με εκπληκτική ταχύτητα.

Σιγά σιγά το κορμί της κοπέλας γέμιζε χνούδι πεταλούδας. Κίτρινες μεγάλες βούλες, μαύρες γραμμές, γαλάζιο χρώμα, διέτρεχαν ως τις άκρες τα δάχτυλα-φτερά.

Ανάμεσα σε υδρατμούς ομίχλης, κοιλιά και πόδια ενώθηκαν σε ένα σωληνωτό αιδούιο, μυθικού εντόμου, γυναίκας ωστόσο. Ξαφνικά πέταξε και ήρθε επάνω του. Την ένιωσε. Μια χνουδωτή χρυσαλίδα. τα χείλη της κόλλησαν στα δικά του. Μιαγλώσσα ελατήριο ρολογιού που ξετυλίχτηκε, έσταζε χυμό λουλουδιών βαθιά στο λαρύγγι του. Το κάτω μέρος του σώματός του ρουφήχτηκε σε υγρό κανάλι. Σπάραξε το σπέρμα του, σ' έναν οργασμό παράξενο. Τα κύματα απανωτά. Σχεδόν το ίδιο λεπτό το κορμί της χάθηκε από πάνω, από γύρω, από μέσα του. Ακόμα ένιωθε τις δονήσεις της. Αυτή όμως δεν υπήρχε πουθενά.

Ξύπνησε.

Το δωμάτιο άδειο.

Παντού, ακόμη μια παράξενη μυρωδιά από τροπικά λουλούδια.

Μόνο όταν κοιτάζε τα χέρια του, τα είδε βαμμένα. Βελούδινα χρυσοκίτρινα χρώματα σκόνης, από τα φτερά μιας πεταλούδας, φωσφορίζε στα δάχτυλά του.

Copyright©Γιώργος Ρωμανός

[αρχή σελίδας](#)

Ναυτίλου Περυγήσεις: Έρση Σωτηροπούλου, «Ζιγκ-ζαγκ στις νεραντζιές», εκδ. Κέδρος

"Μου αρέσουν τα φρούτα της Αθήνας. Καθώς μάλιστα είμαι οιονεί βαδιζομανής, όλο και ανακαλύπτω διάφορα δένδρα". (Σωτήρης Δημητρίου - Τα σπωροφόρα της Αθήνας)

Κι όπως διαπιστώνει κι ο Δημητρίου στη συνέχεια του αφηγήματός του, η Αθήνα είναι γεμάτη νεραντζιές... Μόνο που για να βαδίσεις ανάμεσα στις νεραντζιές της Σωτηροπούλου πρέπει να έχεις εξασκηθεί στην κίνηση ζιγκ-γαγκ. Αλλιώς δεν υπάρχει περίπτωση να κινηθείς ανάμεσα στα γλυκόπικρα, σα νεράντζια, πρόσωπα του μυθιστορημάτος της. Αυτή την κίνηση έχει επιλέξει και για την αφήγησή της. Τριτοπρόσωπη, που κάθε τόσο αλλά κι απροειδοποίητα, υιοθετεί την οπτική γωνία κάποιου από τους πρωταγωνιστές της. Κι έτσι, η φαινομενικά γραμμική αφήγησή της δεν είναι παρά μια τεθλασμένη που ελίσσεται ανάμεσα στα πρόσωπα, μέσα στο χώρο και στο χρόνο.

Τα κύρια πρόσωπα του μυθιστορήματος είναι τρεις νεαροί και μια έφηβη. Στο κέντρο βρίσκεται η νεαρή Λία, που προσβεβλημένη από έναν θανατηφόρο ιό είναι καθηλωμένη σε ένα κρεβάτι νοσοκομείου. Ωστόσο αυτό δεν την εμποδίζει να "δώσει κλώτσο να γυρίσει, παραμύθι ν' αρχινήσει"... Αιτία είναι η εκδίκηση που θέλει να πάρει από τον αντιπαθητικό νοσοκόμο, τον Σωτήρη, που της κάνει τη ζωή δύσκολη. Γι' αυτό το λόγο επιστρατεύει τον αδελφό της Σιντ, που επιστρατεύει την μάινα... Ενώ μερικές εκατοντάδες χιλιόμετρα μακρύτερα βρίσκεται η δωδεκάχρονη Νίνα που αντιδρά στον κόσμο των μεγάλων βρίσκοντας καταφύγιο στην γραφή.

Στην ουσία πρόκειται για ένα πλήθος προσώπων που ενώ δείχνουν να κινούνται ανεξάρτητα το ένα απ' το άλλο, σταδιακά διαπιστώνουμε ότι συμμετέχουν σε ένα γαϊτανάκι γύρω απ' τη Λία και όλες οι ιστορίες τους μπλέκονται τελικά με τη δική της. Με αριστοτεχνικό τρόπο η Σωτηροπούλου μας οδηγεί σιγά σιγά στη συμπλήρωση του παζλ. Η γραφή της απλή, όπου χρειάζεται, αλλά και ποιητική με μεγάλες δόσεις από μαύρο χιούμορ, χαρίζει μια μοναδικότητα στο μυθιστόρημά της. Σκιαγραφεί θαυμάσια τους ήρωές της: Καθημερινοί νεαροί, οχρωμένοι στον εαυτό τους, κοιτάζουν με καχυποψία κι εχθρικότητα τον κόσμο γύρω τους. Οι διάλογοι, όταν καταφέρνουν να τους

κάνουν, είναι μάλλον ένας σωρός από θραύσματα φράσεων και στερεότυπων εκφράσεων. Θα έλεγε κανείς ότι δεν μπορούν να συνομιλήσουν περισσότερο απ' ότι η μαύρη μάινα που περιφέρεται ανάμεσά τους τσιρίζοντας: "Γεια σου, Μαρία".

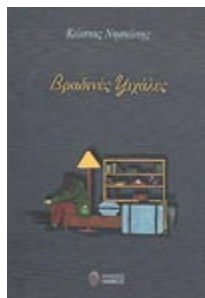
Ωστόσο, μπορεί να διακρίνει κανείς σ' αυτούς μian ανθρωπιά κι έναν πλούσιο συναισθηματικό κόσμο. Απλά χρειάζονται οι κατάλληλες συνθήκες. Σαν τα πικρά νεράντζια... Θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε, ότι δεν αποκλείεται να έχουν κι αυτοί προσβληθεί από τον ιό Hcnmb, ιδιαίτερα διαδεδομένος στην εποχή μας, απ' τον οποίο πάσχει και η Λία. Πρόκειται για τον αντίθετο του HIV. Το ανοσοποιητικό δυναμώνει τόσο πολύ που αρχίζει να καταστρέφει τα όργανα. Ο οργανισμός θωρακίζεται για να πολεμήσει έναν ιό που δεν υπάρχει... έναν κατά φαντασίαν ιό. Γίνεται Δον Κιχώτης αν θέλουμε να εκλαϊκεύσουμε.

Η ανάγνωση του: "Ζιγκ-ζαγκ στις νεραντζιές" (τι υπέροχος τίτλος!) ήταν για μένα ιδιαίτερα απολαυστική. Ανάμεσα στις σελίδες του υπάρχουν εξαιρετικές σκηνές ανθολογίας γεμάτες από χιούμορ, όπως αυτή που ο Σωτήρης υποδέχεται την Τζούλια στο δωμάτιό του με στόχο την ερωτική συνεύρεση ή η μικρή γιορτή που οργανώνει ο Σιντ με την Λία στο νοσοκομείο

"Και τι άλλο; Τι άλλο; Πεσ μου. Σώματα που βγαίνουν από την αιπνία περπατώντας για λίγη ώρα πλάι πλάι χωρίς να μιλάνε. Έχει χαράξει και ταλαντεύονται ελαφρά καθώς με το πρώτο φως αντιλαμβάνονται ότι το άλλο σώμα είναι ξένο. Αφήνοντας πίσω τους τούς έρωτες μιας νύχτας, παίρνοντας ο καθένας μαζί του το δικό του κομμάτι δέρματος. Σώματα που προχωρούν ακίνητα ενώ αρχίζει να βρέχει. Ό,τι γράφηκε στο δέρμα δεν πρόκειται να σβήσει, αυτό σκέφτονται. Τα πρωινά συσσωρεύονται. Πόσα τέτοια πρωινά υπάρχουν στη διάρκεια μιας ζωής; Τρία, τέσσερα, ίσως δέκα το πολύ. Όλα ίδια. Να κρατάς το δέρμα σου στη θέση του. Να προχωράς μέσα στη βροχή από αδράνεια".

Copyright©*Ναυτίλος* - <http://alexis-chryssanthie.blogspot.com/search?updated-max=2010-12-16T22%3A18%3A00%2B02%3A00&max-results=7>

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Νησιώτης – από την ποιητική συλλογή «Βραδινές Ψιγάλες», εκδόσεις *Ίαμβος*

Οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες

Κάποτε οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες
ορίζανε την αθωότητά μας.

Τα σπίτια έδειχναν ξασπρισμένα
η θάλασσα ασώματα

οι δρόμοι θύματα της προοπτικής τους.

Όμως οι γονείς μας ήταν τόσο νέοι!

Οι μανάδες μας κομπές, οι πατεράδες γελαστοί.

Θέλαμε τις φωτογραφίες τους έγχρωμες

για να τους νιώθουμε πιο κοντά μας.

Το ασπρόμαυρο τους ξεμάκραινε

ενώ το χρώμα ήταν σήμερα, τώρα.

Γρήγορα χάσαμε κι αυτή την ψευδαίσθηση.

Πονάνε πιο πολύ οι έγχρωμες φωτογραφίες

είναι πολύ πιο θλιβερές όταν ξεθωριάζουν.

Όταν το χρώμα χάνει την ζωντάνια του
τι απομένει;

Μια καλή ασπρόμαυρη φωτογραφία
να μας πηγαίνει πιο μακριά, πιο πίσω
όταν η θλίψη δεν είχε ακόμη γεννηθεί.
**

Ο αυτόχειρας

Κόβονται τα σχοινιά που σέρνανε τα σπίτια
κόβονται οι δεσμοί που καταντήσανε θηλιές
κόβονται τα λουριά που σφίγγανε τα σίδερα
κόβεται το δίχτυ που με ανεβοκατέβαζε
κόβεται η ανεμόσκαλα που ανέμιζε πέρα δώθε
κόβεται ο αέρας, οι ορίζοντες, τα αδιέξοδα
κόβονται όλα για να πάρω ύψος.
**

Οι ποιητές

Μ' αρέσει να διαβάζω ποιητές
που τραγουδούν χωρίς να παινίζουν
ανένταχτες μορφές αναρχικές
που οι πολλοί προθύμως στιγματίζουν.

Μ' αρέσει να διαβάζω ποιητές
που στη ζωή δεν γράψανε μια λέξη
απόμαχους της γης καλλιεργητές
που κάνουν το σταυρό τους όταν φέξει.

Μ' αρέσει να διαβάζω ποιητές
που τη στιγμή αλλάζουν σ' ιστορία
δεινούς του βίου ισορροπιστές
που δε θα βρεις γραμμένους στα βιβλία.

Μ' αρέσει να διαβάζω ποιητές
που παίζουν με το θάνατο κρυφτούλι
από μικροί, εξαίσιιοι ερμηνευτές
παράστασης με μαύρο λεπτό τούλι.

Μ' αρέσει να διαβάζω ποιητές
που γράψαν όλο κι όλο ένα στίχο
και που ποτέ δεν θα ακούσεις περιττές
λέξεις να γίνονται μιλιά ή μύθος.

Μ' αρέσει να πιστεύω ποιητές
μα πιο πολύ πιστεύω στα σβησμένα
λόγια που λεύτερες ψιθύρισαν ψυχές
που ζήσαν τίμια, καθαρά, βασανισμένα.

copyright© Κώστας Νησιώτης

Λεία Βιτάλη, από το εξαντλημένο μυθιστόρημα «Η κοιλιά της μεταφράστριας», εκδόσεις Εξάντας 1998

(Απόσπασμα από) ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Ξύπνησα πάλι στ' άγρια χαράματα. Έξω η βροχή λαχανιασμένη χτυπούσε με μανία στα τζάμια. Μέρρες τώρα ταλαιπωρούσε το τοπίο φτιάχνοντας γκριζοκίτρινους λεκέδες από λάσπη παντού.

Σχεδόν δεν μπορούσα να το πιστέψω ότι έβρεχε ασταμάτητα από την περασμένη Τετάρτη. Έμοιαζε τουλάχιστον σατανικό. Ο ουρανός δεν προλάβαινε να πάρει λίγο γαλάζιο και νύχτωνε. Η μελαγχολία του τοπίου εξαφάνιζε κάθε διάθεση για αισιόδοξες σκέψεις.

Είμαστε όλοι τεντωμένοι σαν θεατές έργου τρόμου στη σκοτεινή αίθουσα. Το μόνο που, προσωπικά, μπορούσα να κάνω για ν' αντισταθώ σ' αυτή τη θλίψη ήταν να τραβήξω τις κουρτίνες στο παράθυρο.

Έκανα να σηκωθώ. Μ' έριξε πίσω ακαριαία ένας πόνος αλλόκοτος. Θα έλεγα δολοφονικός. Μέσα μου αγκάθια γεμάτα δηλητήριο πάλευαν να τρυπήσουν τη σάρκα, να βγουν. Διπλώθηκα στα δυο κι έμεινα ασάλευτη, τα μάτια καρφωμένα στον ορίζοντα τοίχου-οροφής. Προσπαθούσα ν' αντιληφθώ τι γινόταν εντός μου. Στ' αυτιά μου έφταναν παράξενοι θόρυβοι. Δεν ήταν της βροχής. Μια πρωτόγονη ορχήστρα με ξυλάκια που έπαιζαν πάνω σε τεντωμένες κοιλίες σκοτωμένων ζώων. Ένα ορμητικό ρυάκι κυλούσε λαχανιασμένο πάνω από ασύμμετρες ακόμη αφάγωτες πέτρες. Μια φωνή φιωμένη καλούσε: βοήθεια.

Τέντωσα τ' αυτιά μου ν' ακούσω καλύτερα. Ήμουν και δεν ήμουν απόλυτα ξυπνητή. Οι ήχοι συνέχιζαν σκοτεινοί, ακαταλαβίστικοι. Ανασηκώθηκα. Και πάλι ξανάρθε ο πόνος. Αυτή τη φορά πιο δυνατός. Σχεδόν πολεμικός. Τ' αγκάθια έδωσαν τη θέση τους σ' ακονισμένα μαχαίρια. Μ' έλουσε κρύος ιδρώτας. Λουρίδες χαράζονταν στα τοιχώματα του εαυτού μου. Ήχοι από μέταλλο που σκίζει τη σάρκα.

Άναψα το φως στο κομοδίνο. Το κοιμισμένο μυαλό μου άρχισε σιγά σιγά να ξυπνά. Να μετατρέπει τους θαμπούς ήχους και τις ασαφείς αισθήσεις σε πραγματικότητα. Κατάλαβα. Η παράσταση που αντηχούσε στ' αυτιά μου δεν παιζόταν μακριά. Η σκηνή του θεάτρου ήταν εντός μου. Στο πλάτωμα της κοιλιάς μου.

Ξάπλωσα ξανά σχεδόν χαλαρωμένη. Ο κίνδυνος δεν ερχόταν απ' έξω. Άρα δεν κινδύνευα στ' αλήθεια. Πίστευα. Δεν μπορούσα βέβαια να πω ότι είχα και εντελώς ανακουφιστεί. Τον έξω εχθρό τον πολεμάς. Ο μέσα σε διαβρώνει αργά αργά. Ο εαυτός σαπίζει. Η αντίσταση του εαυτού χτυπιέται στη ρίζα της. Είχα λοιπόν έναν εχθρό ταμπουρωμένο στην κοιλιά μου. Δεν ήμουν όμως απόλυτα σίγουρη ότι ο εχθρός είχε προελάσει τόσο χαμηλά. Ίσως βρισκόταν ακόμη στο επίπεδο του μυαλού μου.

Οι ήχοι συνέχιζονταν κανονικά. Μισοξαπλωμένη στο κρεβάτι έψαχνα να βρω τον κώδικα των σημάτων που μου 'δινε στη δική του γλώσσα το σώμα μου. Το μόνο που κατάλαβα ήταν πως θα 'χανα σίγουρα τον ύπνο μου πράγμα που με αναστάτωσε παραπάνω. Το πρωί είχα μια σημαντική συνάντηση που την περίμενα δυο χρόνια και ήθελα να 'χω φρέσκο το μυαλό μου. Ήταν όμως φανερό ότι ο εαυτός μου κι εγώ αξιολογούσαμε διαφορετικά τα πράγματα.

Σηκώθηκα. Οι πατούσες μου σ' επαφή με το γυαλιστερό ξύλο στο δάπεδο, κρύο σαν πάγος.

Έμεινα για λίγο με το βλέμμα να χαζεύει την κίτρινη ομίχλη πάνω από τα σπίτια. Έριχνε ακόμη. Οι στέγες εκσφενδόνιζαν πίσω το χαλάζι. Τα δέντρα παγιδευμένα χωρίς άμυνα. Πριν τον πόλεμο είχε να δει η πόλη τέτοιο καιρό έλεγαν χθες στην τηλεόραση. Πίεσα το μυαλό μου να θυμηθεί. Ύστερα γέλασα με τη σκέψη. Πανάθεμα με. Είχα ο διάολος την εντύπωση ότι από πάντα υπήρχα. Ολόκληρος ο κόσμος γύρω μου υπάρχει όσο υπάρχει κι εγώ. Ανασαίνει μέσα από μένα. Ζει εξαιτίας μου. Μου ρίχνει τα βάρη του. Έχω την ευθύνη του. Κουβαλάω μέσα μου τις ενοχές του. Οι σκέψεις πάντα με κάνουν να νιώθω γερασμένη. Σώμα ξερό, αδειασμένο από χυμούς. Σχεδόν εν σήψει. Αν ήταν αλήθεια ότι είχα μέσα μου έναν εχθρό τότε οι ήχοι της κοιλιάς μου προμήνυαν κίνδυνο. Μια εσωτερική επανάσταση. Μια μάχη που είχε ήδη αρχίσει. Το σώμα μου πολεμούσε τον εαυτό μου. Σίγουρα θα υπήρχαν σε λίγο θύματα. Αυτή η παράσταση εντός μου με τρόμαξε. Με μαγνήτιζε κιόλας. Πετάχτηκα απ' τη θέση μου νομίζοντας πως ξεφεύγω.

Βάδισα ξυπόλητη τουρτουρίζοντας μέχρι την τζαμαρία της μπαλκονόπορτας. Στο λιγοστό ωχροκίτρινο φως της αυγής την ανακάλυψα. Με δέος. Τα τελευταία χρόνια ήταν το έσχατο πράγμα που πίστευα ότι μπορούσε να μου συμβεί. Η κοιλιά μου άστραφτε τσιτωμένη και λευκή. Και πελώρια σαν αυγό. Κάποιας γιγάντιας περιστέρας. Ήταν το πιο συγκλονιστικό πράγμα που είχα αντικρίσει μέχρι τότε.

Ακούμπησα το μέτωπο στο παγωμένο τζάμι. Νόμιζα θα με συνέφερνε. Οι σκέψεις πάθαιναν φρενίτιδα στο μυαλό μου. Όλες τους σήμαιναν ένα γεγονός. Η κοιλιά μου φούσκωνε ξαφνικά. Εκεί, μέσα της, στα σκοτεινά, κάτι γινόταν εν αγνοία μου. Είχα πέσει σε παγίδα. Η ορχήστρα μου συνέχιζε τον υπόκωφο ρυθμό της. Τα ξυλάκια τυμπάνιζαν τη μονότονη μελωδία στα εσωτερικά τοιχώματα της κοιλιάς μου. Συνέβαινε ένα γεγονός που με μεγάλη δυσκολία μπορούσα να δεχτώ. Και να το πάρω απόφαση. Ήμουν γκαστρωμένη. Να λοιπόν ποια ήταν η παγίδα. Είχα μπει στο δρόμο που οδηγεί στην κατηφόρα. Εκεί δεν μπορείς να σταματήσεις να περπατάς. Σε σπρώχνουν οι άλλοι καθώς κυλάνε μαζί σου. Ο δρόμος οδηγεί χαμηλά. Στο βάθος του υπάρχει μια μοναδική πινακίδα. Γράφει τέρμα. Τίποτ' άλλο. Έκανες τη διαδρομή για τη διαδρομή. Έζησες όπως όλοι. Τίποτ' άλλο. Είχες πέσει και συ στην παγίδα.

Τράβηξα το φανελάκι να σκεπάσω την κοιλιά μου. Δεν ήθελα να τη βλέπω. Μέρρες τώρα φοβόμουν πως κάτι επρόκειτο να μου συμβεί. Δεν τολμούσα όμως να ονοματίσω αυτό το φόβο. Γιατί πίστευα ότι ο φόβος μας για κάτι γεννάει μαζοχιστικά τον πόθο μας γι' αυτό.

Το φανελάκι δεν ήταν αρκετό για να σκεπάσει την κοιλιά μου. Η ζεστασιά του κρεβατιού είχε χαθεί εντελώς. Μαζί με την ανάσα μου κόλλησε στην τζαμαρία - λευκή πάχνη χρωμάτιζε το γυαλί. Η θέρμανση δεν δούλευε τέτοια ώρα και αμφίβαλλα πολύ αν θα την έβαζαν και αργότερα. Η διαχειρίστρια είχε πει ότι το πετρέλαιο σχεδόν τέλειωνε, με τις βροχές και την πλημμύρα στους δρόμους είχαμε αποκλεισθεί. Η καταστροφή κατέκλυσε πάλι την Αθήνα. Παρέλυσε τη ζωή της. Εφτά μέρες βροχής ήταν αρκετές. Γέλασα στη σκέψη. Εφτά μέρες ήταν αρκετές για μια καταστροφή. Ανυπεράσπιστη πόλη. Στην αγωνία σου μ' έχεις καταπιεί. Κι εγώ σε ροκανίζω. Κι ύστερα ο φόβος με ξανάστησε στο δωμάτιο. Η φιωμένη κραυγή για βοήθεια ξανάρχισε στα σπλάχνα μου, με κυρίεψε. Η κοιλιά δεν μπορούσε να χωρέσει καθόλου πια κάτω απ' το μικρό φανελάκι, δεν φορούσα τίποτ' άλλο. Την κράτησα στα χέρια μου, ανάμεσα στις υγρές μου παλάμες. Όχι με τρυφερότητα αλλά με διάθεση ερευνητική. Συγκεντρώθηκα σ' αυτή τη σαρκική επαφή. Παρακολουθούσα. Κάτω απ' τις φούχτες μου ένιωσα το τσιτωμένο δέρμα να τεντώνει. Μικροί τριγμοί ηλεκτρίζουν τις παλάμες. Ο ήχος μεταφέρθηκε αυτόματα στο μυαλό κι επεξεργαζόμενος έδωσε το σήμα που έμοιαζε τρελό: Η κοιλιά μεγάλωνε συνεχώς.

Συγκράτησα την έκπληξη μου πριν γίνει κραυγή και πληγώσει την ήρεμη σιωπή του δωματίου. Έσφιξα τις γροθιές μου. Ψιθύρισα βουβά τα ξόρκια των παιδικών μου χρόνων, τότε που τρεμόπαιζε η κουρτίνα. Και το τέρας έτριζε τα σιδερένια του δόντια. Κουκουλωνόμουν με το σεντόνι μέχρι επάνω λέγοντας τα μαγικά. Ύστερα τραβούσα το σεντόνι. Το τέρας είχε φύγει. Τώρα είχε τρυπώσει εντός μου.

Η νύχτα είχε αρχίσει να ξανοίγει. Έβλεπα το χαλάζι ολοστρόγγυλο, κεντητό, να χτυπάει το παραδομένο τοπίο. Το παράκανε πια. Σίγουρα κανείς δεν θα κυκλοφορήσει σήμερα στους δρόμους σκέφτηκα. Παράξενο θέαμα η Αθήνα ερημωμένη. Ίσως είναι ο μόνος τρόπος να ξασπρίσει το γκρίζο της.

Λοιπόν, απευθύνθηκα με τη σκέψη στον εαυτό μου. Γκαστρώθηκες. Υπέκυψες στο επαναλαμβανόμενο θαύμα της φύσης. Εγώ που το επεδίωκα από τη μια και ύστερα έβρισκα τον τρόπο να του ξεφεύγω. Αλλά το μυαλό πάντα εφευρίσκει κάτι για να σε κρατήσει στην επιφάνεια. Κολυμπάμε πάνω της. Από κάτω βρίθει ο βυθός. Δεν πρέπει να κοιτάξουμε. Ένα βλέμμα μονάχα και χανόμαστε. Υπάρχουν παράξενα πολύχρωμα φυτά. Φυτά που τρώνε τα ψάρια. Και ψάρια μεγάλα, εντυπωσιακά, ανθρωπόφαγα. Εκθαμβωτικές, μικρές, υδρόβιες, επικίνδυνες υπάρξεις. Ο βυθός σαηνεύει. Απαγορεύεται να ξεχνιέσαι. Να 'μαι λοιπόν που κολυμπάω σ' αυτή την επικίνδυνη θάλασσα σαν αυτόματο. Ευτυχώς έφτασε στην ώρα της η κοιλιά. Έτσι φουσκωμένη και μεγάλη θα με κρατήσει στην επιφάνεια. Θέλω δεν θέλω. Θα εκτελέσει χρέη σωσίβιου. Η κοιλιά θα γίνει το δικό μου σωσίβιο. Η μυστική σανίδα σωτηρίας μου. Αλλά αυτό δεν πρέπει να το μάθει κανείς, σκέφτηκα. Ιδιαίτερα εκείνοι στο αφιλόξενο ίδρυμα. Ούτε όμως κι εκείνος. Μονάχα εγώ θα πρέπει να ξέρω τον τρόπο που επιπλέω.

Ένιωσα το κρύο να με συνεπαίρνει, έτσι γυμνή κοντά στην παγωμένη τζαμαρία και είπα να ξαναγυρίσω στο κρεβάτι. Εκείνος κοιμόταν ακόμη βαθιά. Το στόμα ελαφρά μισάνοιχτο, έβγαιναν σιγανά οι συριγμοί. Αναδεύτηκε ενοχλημένος στον ύπνο του, γύρισε στο άλλο πλευρό. Κι εγώ έκλεισα τα μάτια. Συγκράτησα τη διάθεση μου να κραυγάζω: Βοήθεια, είμαι γκαστρωμένη.

Είχε πια εντελώς ξημερώσει. Φυσικά δεν με έπαιρνε ο χρόνος να ξανακοιμηθώ. Οι σκέψεις πολλές, είχαν συσσωρευθεί στο μυαλό μου. Ζητούσαν επειγόντως ταξινόμηση, συνειδητοποίηση. Να ληφθούν οι δέουσες αποφάσεις.

Ο Λύσιος άρχισε και αυτός να ξυπνά. Τον είδα να σαλεύει. Κι ύστερα να μουγκρίζει ελαφρά. Ονειρευόταν ακόμη. Τα μάτια του έπαιζαν. Ξερόβηξε. Κι ύστερα άνοιξε τα βλέφαρα. Το βλέμμα του κατευθείαν σε μένα. Άκουσε άραγε το μυαλό μου; Έμεινα ακίνητη. Αναρωτήθηκε γιατί ξύπνησα έτσι νωρίς. Είπα ρίχνει χαλάζι πάλι. Το καλοριφέρ είναι παγωμένο. Θα φτιάξω καφέ. Εκείνος έμοιαζε να συνεχίζει ξύπνιος το όνειρο του. Άπλωσε τα χέρια σαν να με καλούσε κοντά του, τον πλησίασα και γύρισε προς τη μεριά μου. Απ' το πάπλωμα αναδύθηκε μυρωδιά σπέρματος από χτες. Ο Λύσιος μου χαμογελούσε σαν παιδί δείχνοντας το όργανο του. Τεντωμένο. Κόκκινο. Άρχισε να το παίζει στα χέρια του αργά, ηδονικά. Το πρωί είχε πάντα διάθεση. Με κοίταζε σχεδόν παρακλητικά. Σίγουρα έπρεπε να αναβάλω τον καφέ γι' αργότερα, σκέφθηκα και χώθηκα θέλοντας και μη κάτω απ' το πάπλωμα. Ήταν ζεστά ευτυχώς.

Τα χέρια του άρχισαν να μαλάζουν δυνατά τα βυζιά μου, με πονούσε. Δεν μιλούσα. Ο Λύσιος βιαζόταν να το κάνει πριν αποτινάξει ολότελα τον ύπνο απ' το μυαλό του. Παρασυρόταν από τις φαντασιώσεις που κολυμπούσαν στο μισοκοιμισμένο του εγκέφαλο. Έμοιαζαν να τον κυριεύουν όλο και πιο πολύ. Ευτυχώς δεν έδειχνε να 'χει προσέξει την κοιλιά μου. Σκαρφάλωσε πάνω της βιαστικά, το πάπλωμα κύλησε απ' το σώμα του, μείναμε ξεσκεπάστοι, δυο σώματα κολλημένα, γυμνά, με φόντο τη βροχή. Άλλοτε θα το 'βρισκα τουλάχιστον ρομαντικό. Τώρα στο μυαλό μου είχε πήξει η σκέψη της κοιλιάς μου.

Τα δάχτυλα του σαλιωμένα έπαχναν τη σκοτεινή τρύπα. Γλίστρησε μέσα μου βιαστικός. Οι κινήσεις του γρήγορες, σχεδόν μηχανικές. Σε κάθε σπρώξιμο ένιωθα την κοιλιά μου να δυστροπεί. Προσπαθούσα να κρατήσω λίγη απόσταση μην τη συνθλίψει. Ύστερα σκέφτηκα καλύτερα να τον βοηθήσω να τελειώσει πριν σκορπιστεί το περιεχόμενο της πιτσιλίζοντας τοίχους και σεντόνια. Ένα βογκητό συρτό βγήκε απ' το στόμα του. Μαρία, σου χύνω. Το υγρό ξεχείλισε στον κόλπο μου. Για λίγο σιωπή. Ακινήσια. Η βροχή δυνάμωσε και άρχισα ν' αναρωτιέμαι αν θα μπορούσαν να κυκλοφορήσουν τα λεωφορεία στην Πατησίων.

Ο Λύσιος αποτραβήχτηκε από πάνω μου. Τα χείλη του ζεστά και λίγο υγρά στο μέτωπο μου. Μου χαμογελούσε σαν παιδί ζητώντας συγγνώμη για κάποια αταξία του. Τον κοίταξα. Σχεδόν δεν άκουσα τι μου είχε πει. Σκέφτηκα πως ότι και να 'ταν καλύτερα να χαμογελάσω. Σηκώθηκε γρήγορα και τυλίχτηκε στη ρόμπα του. Βιαστικά έβγαλε απ' την τσέπη το πακέτο κι άναψε τσιγάρο, έτρεξε ξυπόλητος στο μπάνιο.

Κοίταξα το ρολόι. Επτά. Είχα ακόμη λίγο χρόνο. Το σπέρμα είχε τρέξει στον κόλο μου και μούσκευε το κατωσέντονο. Μαντάρα έγιναν πάλι σκέφτηκα. Έπρεπε να τ' αλλάξω ξανά. Και να θυμηθώ ν' αγοράσω χαρτομάντιλα. Η έλλειψη τους σήμαινε περισσότερα σεντόνια τη βδομάδα για πλύσιμο. Ένιωσα να κρυώνω και τράβηξα πάνω μου το πάπλωμα. Ύστερα όμως θυμήθηκα τον καφέ και προτίμησα να σηκωθώ. Έπιασα το καλοριφέρ χωρίς καμιά ουσιαστική ελπίδα. Η παγωμάρα κρατούσε τη θέση της καλά. Ένα ζεστό μπάνιο ίσως με συνέφερε καλύτερα απ' τον καφέ. Άκουσα τον Λύσιο να τραβά το καζανάκι κι ύστερα το νερό να κελαρίζει στην μπανιέρα. Μπήκα την ώρα που τέλειωνε το σφύριγμα του τελευταίου τραγουδιού της Αλεξίου.

[...]

Copyright©Λεία Βιτάλη. (Μπορείτε να διαβάσετε ολόκληρο το μυθιστόρημα, στο ιστολόγιο της <http://ikiliatismetafrastrias.blogspot.com/>)

[αρχή σελίδας](#)

Πέτρος Γκολίτσης, 7 Ποιήματα για τις «Στάχτες»

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΩ ΓΝΑΘΟ

Συνήγορο υπεράσπισης
δεν ψάχνει
η ζωή
ούτε κατηγορο
συμβαίνει
όπως οι μύγες γύρω απ' το ψοφίμι
όπως το αίμα των σφαχτών
μέσα σε τσίγκινο αυλάκι
ρέει
ανάμεσα στα δυό σκοτάδια
μαζεύεται
καθώς οι άνθρωποι
γύρω απ' το θέμα του θανάτου
δεν μιλιέται, μόνο έρχεται
αλλάξαν τα εκθέματα
-σειρά σου;-
σαν φως αναβοσβήνει
τη μία είσαι μέσα της
και ξαφνικά εκτός της

καρφώνεται σαν πρόκα
στων άλλων τις ζωές
για λίγο, ανεμίζει

Ανοιγοκλείνοντας το στόμα της
στο τέλος χάσκει
η κάτω γνάθος κρέμεται
μονότονα οι μύγες μπαίνουν
και βουίζουν
μαύρες γραμμές αφήνοντας
τον χώρο τον τυλίγουν
τυλίγεσαι σκοτάδι

**

ΤΟ ΒΟΔΙ-ΔΩΡΟ

Ήρθαν επίσκεψη οι Γεωργίου
κρατώντας ένα βόδι τεράστιο αγκαλιά
-αντί για λουλούδια ή γλυκά-
ακέφαλο, γδαρμένο

«ορίστε, ευχαριστούμε
λιγάκι λερωθήκατε,
συμβαίνουν αυτά μα δεν πειράζει»

αναγκαστήκαμε να πούμε την αλήθεια
«το κρέας που έχετε στο στόμα σας
δεν είναι το παιδί σας»

«το υποπτευθήκαμε οφείλουμε να πούμε,
σηκώστε τώρα το κεφάλι σας σειρά σας
που είναι η γυναίκα σας, αναρωτιέστε;
λείπει η γυναίκα σας δεν είναι στην καρέκλα»

στην αγορά τη σερβίρουν μουσακά
εξαίσιες μέρες γιορτινές
το κλίμα οικείο γιορτινό
στις κεντρικές πλατείες
σπάζουν τα πράγματα
σούστες πετάγονται και εξαφανίζονται
τρίζοντας
αινίγματα σκάνε σκορπίζουνε
σαν κόκκινες κορδέλες
σπασμένα –τα πορσελάνινα- παιδιά
σπασμένα και κενά
καθώς ο κόσμος

**

ΜΙΑ ΕΡΗΜΗ ΟΥΡΑΝΙΑ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ

Δεν σκίζω τη φόδρα του ρούχου μου
παρά μόνο το χρώμα της
μπλε
τα πλευρά μου γυαλίζουν αστράφτουν
γαλάζιο ουρανό

στα σωθικά μου
ηλιοτρόπιο ασπρόμαυρο
στάζει
σταγόνες σε κίτρινο
ακούγονται
πάνω στη στάχτη
βρύση που στάζει,

το λουλούδι απ' το στόμα μου βγαίνει
καπέλο με το χέρι απλώνω
-υποκλινόμενος-
στην πλατεία την έρημη
μιας ουράνιας πλατφόρμας

ίπταμαι
μόνος μαζί της
πέφτουν
απ' όλες τις μεριές
νερά

**

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΣΤΟΝ ΝΕΡΟΧΥΤΗ

Πλένοντας την κατσαρόλα
έβαλα τα κλάματα

ο Feyerabend αγαπά
την φωτογραφία του:
«ο φιλόσοφος στον νεροχύτη»

κάποιος που αγαπώ
πεθαίνει στο νοσοκομείο

η γιαγιά μου αγαπούσε μέχρι και τις κατσαρόλες
το βλέπω πια στα χέρια της
κι ας μην υπάρχουν

τρέχουν τα νερά
στον νεροχύτη

**

Η ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΤΣΑΛΟ

Των Μάικλ Κρεγκ Μάρτιν και του ZbigniewHerbert

Σύντομο ποίημα

τίτλος
«Oak Tree»:
ένα ποτήρι με νερό
πάνω σε μια γυάλινη επιφάνεια

το συσχετίζω
με βότσαλα που ξεχειλίζουν
από το βοτσαλένιο νόημα τους

**

ΜΗ ΦΕΥΓΕΙΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Στον Σ. Π.

«Παππού νινί»,
έλεγε η Άννα κι έδειχνε
την κούκλα που κρατούσε
και λάμπανε τα μάτια της
ψηλά καθώς κοιτούσε,
πίσω απ' το τζάμι ο παππούς
με φανελάκι και ορό
το χέρι του κουνούσε

Μη φεύγεις πεταλούδα
μη φοβάσαι,
δεν κινδυνεύεις από 'μας
μπαμπά και κόρη
είμαστε εμείς απ' τους καλούς,
εμείς γνωρίζουμε
πως οι ζωές μας είναι
το ίδιο ασήμαντες
με τη δική σου

**

J.M.W. TURNER

Η μητέρα σου
έρεπε προς
την τρέλα
(κλείστηκε τελικά
στο London's insane asylum)

Η αδερφή σου
πέθανε
στα οκτώ της χρόνια

Στέκομαι τώρα
μπροστά στο
“Typhoon coming on
(the slave ship),
slavers throwing overboard
the dead and dying”,
Oil on canvas, 91x138cm, 1840.

Αυτό το dying
τα αλλάζει όλα

οι dying βουλιάζουν
στο βουβό βυθό

αδιάκοπα

Copyright©Πέτρος Γκολίτσης

αρχή σελίδας

The Athens Review of Books, Μανώλης Βασιλάκης: «*Ο Διεθνής Οικονομικός*

Ελεγχος»

Επίκαιρη συνέντευξη με τον διάσημο οικονομολόγο Paul Leroy-Beaulieu

*Καράβι χρυσοστόλιστο, καράβι αρματωμένο,
Με κουδουνάκια και κλωσταίς και χάρτινες κορδέλλαις,
Που φαίνεσαι τρικάρταρο και θαλασσοδαρμένο
Και σε κρατούν ζιπόλυτα της Πλάκας τα δελφίνια,
Και διαλαλούν τη φήμη σου με τόσες παπαρδέλλες,
Καράβι δίχως μπούσουλα και ναύαρχο και πλήρωμα.
Της όλης καταστάσεως συμβολικόν συμπλήρωμα,
Θυμίζεις το λεγόμενον «της Πολιτείας σκάφος»
Που αφήφά τα κύματα και όλα τα μπουρνίνα,
— Ελπίδων όχι Κιβωτός, αλλά ελπίδων τάφος.*

Αυτά ήταν τα Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα του 1897 που δημοσίευσε το *Άστυ*. Είχαν περάσει μόλις τέσσερα χρόνια από την πτώχευση του 1893, και οι πιέσεις για τη ρύθμιση του χρέους δεν είχαν ακόμη οδηγήσει σε κάποιο αποτέλεσμα...

Από το 1879 που η Ελλάδα επανήλθε στις διεθνείς κεφαλαιαγορές –αφού προηγουμένως ήρθε σε συμφωνία με τους δανειστές της για τα δάνεια της Ανεξαρτησίας, αλλά και για το, εγγυημένο από τις Μεγάλες Δυνάμεις, δάνειο των 60 εκατομμυρίων φράγκων– προχώρησε επανειλημμένως στη σύναψη δανείων προκειμένου να ανταποκριθεί στο κλίμα έντασης και αντιπαράθεσης που επικρατούσε στη ΝΑ Ευρώπη μετά τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου. Είναι χαρακτηριστικό πώς, λίγο μετά την πτώχευση, ο επί πολλά έτη Υπουργός Οικονομικών των κυβερνήσεων Τρικούπη, Α. Σιμόπουλος, υποστήριζε πως στην πραγματικότητα η χώρα είχε χρεοκοπήσει από το 1882!

Η κατάσταση βέβαια επιβαρύνθηκε ακόμη περισσότερο με την πολυδάπανη επιστράτευση (80.000 ανδρών επί 9 μήνες) –ή καλύτερα με την «*ένοπλο επαιτεία*»[1]– του λεγόμενου Ειρηνολέμου του 1885-86 (και δεν απέμεινε παρά μία ατυχής διεθνής συγκυρία για να οδηγήσει σε αδιέξοδο). Η χρεωκοπία της Αργεντινής το 1890 και η πτώχευση της Τράπεζας Barings που ακολούθησε, προκάλεσαν δυσπιστία για χώρες όπως η Ελλάδα, ενώ η απαγόρευση της εισαγωγής σταφίδας στη Γαλλία κατέστησε την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους αδύνατη. Σε μια χρεωκοπημένη χώρα, αυτό που έλειπε πλέον ήταν η διπλωματική αδεξιότητα (για να το πούμε κομπόζατα!) που θα οδηγούσε στον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο.

Η κατάσταση στην Κρήτη τον Ιανουάριο του 1897 είναι έκρυθμη, η κυβέρνηση Δηλιγιάννη στέλνει αντιτορπιλικά και τον συνταγματάρχη Τιμολέοντα Βάσσο να την καταλάβει και να κηρύξει την ένωση. Οι έξι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής έκαναν επέμβαση υπό τον ναύαρχο Κανεβάρο. Το Δίκτυο της παρακρατικής Εθνικής Εταιρίας οργαρίζει. Στα τελεσίγραφα των Δυνάμεων η Ελλάδα απαντά με περιφρόνηση – οι λεβεντοπατριώτες της εποχής εκόμπαζαν ότι «ερρίψαμεν το χειρόκτιον [= γάντι] κατά της Ευρώπης όλης». Όπως γαυριούσε –για να τ' ακούει η Ευρώπη– αγορευοντας αρειμάνιος βουλευτής: «...πρέπει να εννοήσητε, ότι η Ελλάς απέναντι της Ευρώπης είναι ο φρενοβλαβής εκείνος, ο οποίος κρατεί δαυλόν ανημμένον και ισταται προ πυριτιδαποθήκης, απειλών την ειρήνην του κόσμου σύμπαντος. Πρέπει να εννοήσητε, ότι μόνον διά θωπειών και ουχί δι' απειλών θα κατευνασθή και θα πεισθή ο ένθους και μαινόμενος πυρπολητής, –η Ελλάς– ο κρατών εις τας χείρας του την ειρήνην του κόσμου, να καταθέση τον πύρινον δαυλόν...»[2]. Λες και δεν είχε προηγηθεί το φιάσκο της *ένοπλου επαιτείας* που έληξε με τον ναυτικό αποκλεισμό ή μάλλον ακριβώς πιστεύοντας ότι θα ξαναπιάσει το «κόλπο». Παντού πατριδοκαπηλική πλειοδοσία και εμπρηστικοί λόγοι, όπως του Δημ. Ράλλη, ο οποίος κατά την κοινοβουλευτική συζήτηση λυσομανούσε καταγγέλλοντας πως η κυβέρνηση Δηλιγιάννη «*εκτελεί έργον νεκροθάπτου*»[3] (25/1) και απειλώντας ότι «*ημείς, λέγω, πρώτοι θα τεθώμεν επί κεφαλής της επαναστάσεως, όπως καταργήσωμεν καθεστώς, το οποίον ουδέν έτερον δύναται να πράξη ή να ζημιώση τα εθνικά συμφέροντα*»[4] — *κι από το βήμα της Βουλής ξερνούν φιλοπατρία* σχολίαζε εμμέτρως ο Γ. Σουρής.

Την κατάσταση του έθνους θα απέδιδε καλύτερα ο χαρακτηρισμός μάρτυρα υπεράσπισης σε δίκη της εποχής, ότι ο κατηγορούμενος έπασχε από «*ψύχωσιν παλληκαρισμού*». Τον Φεβρουάριο διοργανώνονται συλλαλητήρια με συνθήματα όπως «*Ζήτω ο πόλεμος!*». Η λαϊκή πίεση θα αποδώσει σύντομα καρπούς. Και οι Έλληνες διανοούμενοι της εποχής, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, αντί της συνιστωμένης κρυολουσίας παροξύνουν τους «φρενοβλαβείς».

Τον Μάρτιο, με εντολή της «Αοράτου Αρχής» της Εθνικής Εταιρίας, εισβάλλουν ανταρτικά σώματα στην οθωμανική επικράτεια, ενώ, με το δημόσιο ταμείο κενό, ο Διάδοχος Κωνσταντίνος και οι βασιλόπαιδες θα

αναχωρήσουν για τη Λάρισα για να κάνουν πόλεμο. Στις διακοινώσεις (τελεσίγραφα) των Δυνάμεων απαντούσαμε με περιφρόνηση:

Η ΕΛΛΑΣ ΕΒΔΟΜΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

«Εξ ασφαλούς πηγής πληροφορούμεθα, ότι ο αυτοκράτωρ της Γερμανίας Γουλιέλμος, αναγνώσας το κείμενον της προς τας Δυνάμεις απαντήσεως της ελληνικής Κυβερνήσεως, ανέκραξε μετά πικράς ειρωνείας:

— Ωστε βλέπω ότι εις τας εξ [έξη] προσετέθη και εβδόμη Μεγάλη Δύναμις!» (11/3).

Αλλά πολύ σύντομα, στις αρχές Απριλίου, οι πανικόβλητες ελληνικές δυνάμεις θα υποστούν ατιμωτική ήττα και μόνον η Ευρώπη, την οποία τώρα η ελληνική πλευρά εκλιπαρούσε για επέμβαση, θα σταματήσει τον Ετέμ πασά στην εκκενωθείσα Λαμία, ενώ ο Σουλτάνος ακόμη και μήνες αργότερα απειλούσε ότι «θα υπαγορεύσει τους όρους του εκ της Ακροπόλεως» (2/7). Την κατάσταση θα κληθεί να διαχειρισθεί ο αρειμάνιος πατριώτης Δ. Ράλλης, ο οποίος τώρα πρέπει να υποδυθεί τον ρεαλιστή.

Ο Βρετανός πρωθυπουργός λόρδος Σώλσβαρντ (ο Σαλισβουρής στη γλώσσα της εποχής), ανάμεσα σε άλλα εδήλωσε: «Εν ταις προσπαθείαις μας όπως καταστειλώμεν την πολιτικήν της Ελλάδος, ήτις υπήρξεν ολεθρία, θα επροτιμώμεν να καταφύγωμεν εις την χρήσιν σωφρονιστικών μέτρων μάλλον ή του ξίφους. Θα επιθυμούμεν να εμποδίσωμεν έκρηξιν φρενοβλαβείας και πείσματος, όμοιον του οποίου ουδέποτε είδεν η ιστορία του κόσμου» (30/4). Κι ακόμη, «φωνήσας πρό τινων ημερών εν μέσω γελάτων: “...Έπρεπε να την ενδύσωμεν [την Ελλάδα] τον ζουρλομανδύαν”».

Η κυβέρνηση του πάλαι ποτέ αδιάλλακτου πατριώτη Ράλλη θα εδήλωνε ότι «*αναθέτει τα συμφέροντα της Ελλάδος εις την φροντίδα των Δυνάμεων*»^[5].

Ο Παύλος Νιρβάνας έγραψε μετά την ήττα, την ώρα που όλοι επιδίδονταν στην αναζήτηση προδοτών και ευθυνών – των άλλων, φυσικά, και προπαντός των ξένων:

«Και ημείς, οι οποίοι ετοιμάζομεν λίθους διά να λιθοβολήσωμεν τους ενόχους, ας χρησιμοποιήσωμεν αυτούς διά ν' ανοικοδομήσωμεν επί του εδάφους της τιμής και της αληθείας και της επιστήμης το οικοδόμημα μιας νέας Ελλάδος. Προ τούτου όμως έχομεν ανάγκην εις την φοβεράν αυτήν στιγμήν να συγκροτήσωμεν εν άλλο, απέραντον δικαστήριον. Εις τας καθέδρας των δικαστών θα καθίσωμεν ημείς. Και εις το εδώλιον των κατηγορουμένων ημείς οι ίδιοι. Θα ζητήσωμεν τα αίτια. Ο Μαύρος ήρως του Σαϊξπήρου, αφού εστραγγάλισε με τας ιδίας του χείρας την ευτυχίαν του, εστάθη εμπρός εις τον καθρέπτην και είπε το περίφημον: “Αυτό είνε το αίτιον! Αυτό είνε το αίτιον!”. Ένας καθρέπτης μας χρειάζεται. Και προσβλέποντες το γεμάτον από ασβόλην πρόσωπόν μας, ας επαναλάβωμεν μαζί με τον Μαύρον της Βενετίας: “Αυτό είνε το αίτιον! Αυτό είνε το αίτιον!”» (20/5). «Εκείνο το οποίον κυρίως έλειπεν από τον τόπον αυτόν,... υπήρξεν η Αλήθεια. Ω! ναί· η αλήθεια! Επί ήμισυν αιώνα εκολυμβήσαμεν εις το ψεύδος, ετράφημεν με το ψεύδος, ανεπνεύσαμεν με το ψεύδος και – διατί να το αποσιωπήσωμεν; – εσαβανώθημεν με το ψεύδος» (25/5).

Θα ακολουθήσει το θρίλερ των πολύμηνων αγωνιωδών διαπραγματεύσεων, με ακόμη πιο αγωνιώδες το ερώτημα πότε θα εκκενώσουν οι Τούρκοι τη Θεσσαλία, και εν τέλει θα έρθει η στιγμή της πληρωμής του κόστους της αφροσύνης και της επιβολής του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ). Μέχρι τα τέλη Ιουλίου, αν και δεν περνούσε μέρα που να μην υπάρχει στις εφημερίδες ο τίτλος «Το ζήτημα του Ελέγχου», ο Τύπος και οι πολιτικοί διέψευδαν την είδηση ότι «πάσαι αι Δυνάμεις απεδέχθησαν την περί ελέγχου πρότασιν της Γερμανίας» και διατύπωναν ανυπόστατες εικασίες με εξωφρενικά επιχειρήματα, ισχυριζόμενοι ότι τάχα θα αποφευχθεί ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, ότι ο βασιλεύς θα τηρήσει στάσιν «ανδρικοτάτην» κ.ά.τ. Με δυο λόγια, ισχυρίζονταν ότι «Το ζήτημα του ξενικού ελέγχου πρέπει να θεωρώμεν λήξαν, μεθ' όλους τους αντιθέτους ισχυρισμούς» (22/7). Τρεις ημέρες όμως αργότερα οι ίδιοι ανακοίνωναν την επιβολή του Ελέγχου... Τον Αύγουστο οι εφημερίδες γράφουν ότι «Δεν αρκεί ο Έλεγχος. Ζητούν οικονομικήν αναδιοργάνωσιν». Στις 29/8 το *Άστυ* δημοσιεύει ένα παραλήρημα που γράφει για τον Γερμανικό θρίαμβο ο οποίος συνίσταται στον θρίαμβο των Εβραίων τραπεζιτών... Τον Σεπτέμβριο διαπιστώνει ότι: «Αλλ' η Ευρώπη όμως ηθέλησε και η μικρά και εξηντλημένη Ελλάς παραδίδεται γυμνή εις την μάχαιραν του Σάυλοκ, όπως παρεδόθησαν του Ολύμπου αι ροδαλαί παρθένοι εις τα ένστικτα των ασιατικών τεράτων. Ο βαρύτατος των όρων της ειρήνης είνε ο έλεγχος!» (6/9). Στις 10 Σεπτεμβρίου οι εφημερίδες δημοσιεύουν το επίσημο κείμενο της συνθήκης ειρήνης, της οποίας το δεύτερο άρθρο όριζε αφενός μεν το ποσόν της πολεμικής αποζημίωσης προς την Τουρκία, αλλά και διασφάλιζε όχι μόνο την πληρωμή εκείνου του (νέου) χρέους, μα και των χρεών προς τους παλαιούς δανειστές.

«Η Ελλάς υποχρεούται να πληρώσει προς την Τουρκίαν πολεμικήν αποζημίωσιν εκ τεσσάρων εκατομμυρίων τουρκικών λιρών. Προς διευκόλυνσιν της ταχείας καταβολής της αποζημιώσεως ταύτης, απαραίτητά τινά μέτρα θέλουσι ληφθή, ούτως ώστε τα ανεγνωρισμένα δικαιώματα των παλαιών δανειστών και κατόχων τίτλων του δημοσίου χρέους του ελληνικού κράτους να μη υποστώσιν ουδεμίαν ζημίαν.

Προς τούτο *συνιστάται εν Αθήναις διεθνής επιτροπή*. Η επιτροπή αυτή αποτελείται εξ ενός αντιπροσώπου εκάστης μεσολαβούσης Δυνάμεως. Η ελληνική κυβέρνησις θέλει φροντίσει να ψηφίσει, *υπό την προηγουμένη έγκρισιν των Δυνάμεων, νόμον, όστις θα κανονίζει τα έργα της εν λόγω επιτροπής*. Κατά τας διατάξεις του νόμου τούτου, η εισπραξις και η διάθεσις προσόδων επαρκών, όπως αντικρύσωσι την υπηρεσίαν του δανείου της πολεμικής αποζημιώσεως και των άλλων χρεών του ελληνικού κράτους, θα υπαχθώσιν εις τον *απόλυτον έλεγchon* της εν λόγω επιτροπής».

Και το κύριο άρθρο της εφημερίδας αποτιμούσε την κατάστασιν:

«Ευρισκόμεθα προ της πραγματικότητος· η αμφιβολία έληξεν, αλλ' η αφύπνισις δυστυχώς είνε χειροτέρα του εφιάλτου της προσδοκίας και προ των όρων τους οποίους καλούμεθα να παραδεχθώμεν αισθανόμεθα την απελπισίαν να μας παραλύη χείρα και διάνοιαν. (...) Δυνάμεθα ίσως και ημείς να είπωμεν το κοινόν γνωστόν λόγιον: “Οι εχθροί μας εθριάμβευσαν τόσον, ώστε εξητελίσθησαν” και δυνάμεθα μετά περιφρονησεως και φρίκης να στρέψωμεν το βλέμμα προς την ευρωπαϊκήν αυτήν ομοφωνίαν, η οποία συνήλθε τόσον επιβάλλουσα και ειργάσθη και συνεζήτησε και μας εξενεύρισε τόσον και μας υπέβαλεν εις ποίας εξετάσεις και εις ποίας αναβολάς και εις ποίας εξαντλήσεις, όπως επί τέλους μας ταπεινώσει τόσον, (...)

Η υποχρέωσις της πληρωμής και της εκκαθαρίσεως των παλαιών δανείων, η απαιτούμένη έγκρισις των Δυνάμεων διά τον νόμον περί της επιτροπής του ελέγχου, προ πάντων δε η υποβολή των εισπραξέων και του χειρισμού των πόρων μας εις τον απόλυτον έλεγchon της επιτροπής είνε όροι, οι οποίοι σχεδόν μας καταβιβάζουν εις Κράτος υποτελές. Η πλήρης εφαρμογή των όρων αυτών προϋποθέτει όχι μόνον υποχρεώσεις υπερόγκους, αλλά και δέσμευσιν των χειρών μας, αλλά και έλεγchon των ιδικών μας εξόδων, αλλά και έγκρισιν όλων των πράξεών μας.

Και το απαίσιον σχέδιον της Γερμανίας, της θελούσης να μας ταπεινώσει και να μας καταστρέψει καθ' όλην την κλίμακα, επραγματοποιήθη ολοτελώς και μας κατασυντρίβει».

Μερικές ημέρες μετά παραιτήθηκε η κυβέρνησις Ράλλη και ανέλαβε η κυβέρνησις του Αλ. Ζαΐμη.

Στις 2 Οκτωβρίου 1897 το *Άστυ* δημοσίευσε συνέντευξιν με τον διάσημο οικονομολόγο Παύλο Λεροά Μπωλιέ (Paul Leroy-Beaulieu, 1843-1916):

— Τι φρονείτε περί του διεθνούς ελέγχου;

— Ως προς το ζήτημα τούτο η απάντησίς μου είνε κατηγορηματική. Νομίζω, ότι ο διεθνής έλεγχος επί μέρους των ελληνικών προσόδων ήτο απολύτως απαραίτητος. Φρονώ δε προς τούτοις, ότι ο έλεγχος θ' αποβή πολύτιμον σχολειόν διοικητικής χρηστότητος (école précieuse d'une correction administrative) διά το νεαρόν και άπειρον ελληνικόν Κράτος, επί τέλους δ' ο διεθνής οικονομικός έλεγχος θα καταστή πηγή μεγίστης ευεργεσίας διά την Ελλάδα.

Πας φιλόπατρις και νοήμων Έλλην, συγκρατών τας στιγμιαίας εντυπώσεις του και δεσπόζων των νεύρων του, ώφειλε να επιδοκιμάσει την επιβολήν του διεθνούς ελέγχου, διότι πράγματι αποτελεί το μόνον μέσον της ανορθώσεως της Ελλάδος.

Δεν πρέπει να λησμονηθή, ότι, προ του φοβερού σφάλματος της ενάρξεως του πολέμου, η Ελλάς είχε διαπράξει σφάλμα επίσης μέγα, το οποίον είχε εκθέσει αυτήν την τιμήν της. Εννοώ την ελληνικήν χρεωκοπίαν. Το επ' εμοί παρεδέχθη πάντοτε, ότι υπάρχουν περιπτώσεις καθ' ας λαός τις αναγκάζεται να αθετήσει τας αναληφθείσας υπ' αυτού υποχρεώσεις (...), αλλά την αθέτησιν ταύτην ανάγκη να παρακολουθήσιν συμβιβασμός, κανονικώς συνομολογούμενος, συνεννόησις προς τους αντιπροσώπους των δανειστών, εν ανάγκη δε πρόσκλησις διαιτησίας προς επίλυσιν του ζητήματος. Αλλ' η Ελλάς, μετά την χρεωκοπίαν, όχι μόνον δεν εφρόντισεν ουδέν περί τούτων, αλλ' έδειξε πολύ μεγαλειότεραν υπερφροσύνην προς τους δανειστάς της, ή τα πλείστα των προ αυτής χρεωκοπησάντων Κρατών. Αφ' ετέρου κατάφερε κατά της ίδιας πίστεως αθεράπευτον κτύπημα, θέσασα σκαιώς την

χείρα επί των ειδικών εγγυήσεων, αίτινες πανηγυρικός είχαν εκχωρηθή εις το δάνειον των *Μονοπωλίων*. Χώρα, ήτις δεν σέβεται τας ειδικάς εγγυήσεις, τας οποίας εξεχώρησεν, δεν δύναται να έχη πλέον πίστιν.

Υπό τους όρους τούτους, η εγκατάστασις ευρωπαϊκού ελέγχου επί των οικονομικών της Ελλάδος απέβη απαραίτητος. – Προσθέτω δ' ότι θ' αποβή πολύτιμον αγαθόν διά την Ελλάδα και το μέλλον αυτής ολόκληρον. (...) Ο έλεγχος είνε ο μόνος δυνάμενος ν' αποκαταστήση εις ακέραιον την ελληνικήν ανεξαρτησίαν και αξιοπρέπειαν. Εις τον νεώτερον κόσμον, όστις διαφέρει από τον παλαιόν, κράτος στιγματισθέν ως αμετανόητος χρεωκόπος καταδικάζεται εις φθίσιν αν όχι εις εξαφάνισιν, οι όροι δε της χρεωκοπίας έβλαψαν την Ελλάδα πολύ περισσότερον ή αι ήτται αυτής».

Στις 25/10 η ίδια εφημερίδα έγραφε: «Η μονιμότης των υπαλλήλων. Το νομοσχέδιον της κυβερνήσεως. Υπέρ και κατά της μονιμότητος. Ωφέλειαι και βλάβαι εξ αυτής».

Ας κλείσουμε όμως με ένα ακόμη κείμενο του Παύλου Νιρβάνα, το «Προς ένα Έλληνα της Αύριον Χριστουγεννιάτικο Γράμμα»:

«(...) Η γενεά σου έρχεται εν μέσω ερειπίων. Έχετε πολλά ν' ανορθώσετε, αλλά προπαντός πολλά να κρημνίσετε, βεβαιώσου. Προτού βάλετε τον θεμέλιον λίθον της νέας Ελλάδος, έχετε να καταρρίψετε πολλά είδωλα ακόμη ενός αδόξου παρελθόντος. Κρημνίσατέ τα μ' ελαφράν την συνείδησιν. Μη σας απατήση η λάμψις των. Κρημνίσατε δεξιά κι αριστερά τας χιμαίρας τας πατριωτικάς, τας χιμαίρας τας κοινωνικάς, τας χιμαίρας της τέχνης, της γλώσσης, των γραμμάτων. Αποτινάξατε απ' επάνω σας πάσαν δουλείαν. Ημείς ύστερον από την δουλείαν των Τούρκων υπέστημεν άλλας δουλείας, ολεθριωτέρας. Γενήτε σεις πραγματικώς ελεύθεροι. (...) Και όταν γείνετε ελεύθεροι, θ' αγαπήσετε την αλήθειαν και την επιστήμην και την τιμήν και την ωραιότητα, τας θεότητας, αι οποίαι σώζουσιν και αι οποίαι ανασταίνουν.

(...) Σας εκληροδοτήσαμεν μίαν ιστορίαν γεμάτην κηλίδας και εντροπήν. Σας εκληροδοτήσαμεν ερείπια. Αλλ' ίσως από την ιστορίαν αυτήν και από τα ερείπια αυτά θα έχετε περισσότερα να ωφεληθήτε σεις, παρ' όλα όσα ωφελήθημεν ημείς από την ιστορίαν των τροπαίων και από τα ερείπια της δόξης» (25/12).

Copyright © *The Athens Review of Books*, τχ. 14, Ιανουάριος 2011

[1] «Μη τολμώσης της ελληνικής κυβερνήσεως να επιχειρήση επίθεσιν, αλλά και μη αποπλιζομένης και τηρούσης στάσιν αμυντικήν απέναντι πολεμίου ουδαμώς απειλούντος αυτήν δι' επιθέσεως» ο βουλευτής Αγίου Γ. Μεσσηνέζης την αποκάλεσε «*ένοπλον επαιτείαν*» (Κ. Παπαρρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. 8, σ. 22).

[2] Συνεδρίαση Βουλής, 28.1.1897.

[3] Όλα τα δημοσιεύματα είναι από το *Άστυ* του έτους 1897. Συνεπώς όταν λ.χ. γράφουμε: (25/2) εννοούμε: (*Άστυ*, 25.2.1897).

[4] Συνεδρίαση Βουλής, 24.1.1897.

[5] Φυσικά όλα ήσαν «σκευωρία», όπως λ.χ. «αποκάλυψαν» την επαύριο της υπογραφής της οριστικής συνθήκης ειρήνης τον Νοέμβριο εκείνου του έτους (24/11) οι *Καιροί*, «σκευωρία [η οποία] διανοείται να εκμηδενίση το πολιτικόν μέλλον της ημετέρας φυλής εν τη Ανατολή» και να μεταβάλει το βασίλειο «εις κτήμα και νόμιμα χρηματιστών και εβραίων». Αλλά η καταγραφή των σχετικών θεωριών συνωμοσίας θα απαιτούσε ειδική μελέτη.

Copyright© *The Athens Review of Books*

[αρχή σελίδας](#)

Μαρίνα Αποστόλου, από την ποιητική συλλογή «*Θα περπατήσουμε μαζί*», εκδόσεις Οσελότος

Το τρίτο πληθυντικό

Ποιοι είναι αυτοί που κρύβονται πίσω απ' το τρίτο πληθυντικό;
Ποια είναι τα πρόσωπα που για μας αποφασίζουν μα είναι η ταυτότητά τους είναι μυστικό;

Οι άγνωστοι γνωστοί το μέλλον μας υπογράφουν
τις τύχες μας κόβουν και ράβουν, στις πλάκες της ζωής μας τις ιδέες τους επιγράφουν

Ποιοι είναι εκείνοι που αντιστοιχούν στο τρίτο πρόσωπο του πληθυντικού;
Αυτοί που μας πληρώνουν, αυτοί που αν θέλουν μας διακόπτουν στα πλαίσια ενός σχεδίου εμπρηστικού

Χωριστήκαμε σε δύο στρατόπεδα, το πρώτο και το τρίτο
"εμείς" κι "αυτοί", μ' ένα κομμάτι ψωμί που μας πετούν κραυγάζουμε *ζήτω*

Το τρίτο πληθυντικό
δεσποτικό και σκιερό

**

Ζεστά μεσημέρια

Ζεστά μεσημέρια
λεπτά ψηλαφίζουν το πρόσφατο χθες
Νωπές συζητήσεις, για δεξ..!
Νομίζω ακούω τα λόγια τα λάγνα
κουβέντες δικές μας μακρές

Ζεστά μεσημέρια
στη μνήμη μου φέρνουν τ' αγύριστο πριν
ξανθά καλοκαίρια
φωτίζουν τ' αμέτρητα του τώρα μην

Ζεστά μεσημέρια
παγώστε ό,τι απαλό με άγγιξε
μ' εμπόδια φράξτε ό,τι στο σήμερα με τράβηξε

Ζεστά μεσημέρια
γλυκόχαδα χέρια...

Φαίδων Θεοφίλου, Η Μοναχή

Μόλις που πρόλαβα το τραμ ενώ ξεκινούσε.

Λίγο πριν κλείσουν οι πόρτες. Είχα τόσες σκέψεις στο μυαλό μου που τα μάτια μου κοίταζαν χωρίς να βλέπουν. Έτσι ενώ οι επιβάτες ήταν λίγοι, δεν διέκρινα κάποιον καθαρά. Αραιά σχήματα ανθρώπων. Είχα ήδη δύο μήνες σ' αυτή τη χώρα όπου αποφάσισα να εγκατασταθώ, αφού πρώτα θα έβρισκα κάτι να κάνω. Ακύρωσα το εισιτήριο και στάθηκα όρθιος κοντά στο παράθυρο. Όρθιος για να αισθάνομαι τάχα πιο ενεργός. Το μυαλό μου άρχιζε να ξεκαθαρίζει. Είχα κιόλας προσαρμοστεί στην ατμόσφαιρα του τραμ, σα να ταξίδευα ώρα πολλή. Η έκπληξη που ένιωσα ήταν σαν ένα βαρίδι που έπεσε απ' το λαιμό κατευθείαν στο στομάχι: Απέναντί μου και λίγο διαγώνια, όρθια δίπλα στο παράθυρο, στεκόταν μια Μοναχή γύρω στα είκοσι, ντυμένη στα μαύρα απ' το λαιμό ως τους αστραγάλους και με λευκό κάλυμμα στο κεφάλι.

Τα ρούχα της ήταν ολοκαίνουργια. Ήταν απίστευτα όμορφη, σχεδόν βασανιστικά. Δεν είναι δυνατόν μια Μοναχή να είναι τόσο όμορφη. Βαρύ φορτίο τόση ομορφιά. Πώς γίνεται αυτή η Θεία παρουσία να πλένει τα δόντια της ή να πιάνει μαχαίρι και πιρούνι να τεμαχίσει το φαγητό της; Το δέρμα της γλωμό, διάφανο. Οι λίγες ακτίνες του ήλιου που περνούσαν απ' το παράθυρο και άγγιζαν το πρόσωπό της, άφηναν να διαφαίνεται το ρόδινο του αίματος κάτω απ' το δέρμα. Το τραμ είχε μεταβληθεί ξαφνικά σε μια κιβωτό ευτυχίας. Χείλη λεπτά, να δικαιώνουν τη συμμετρία της απλότητάς της. Λαξεμένη μύτη, να ξεκινά απ' εκεί που τελειώνει το μέτωπο. Δυο γαλανά μάτια να χύνουν ασταμάτητα ένα γλυκό φως.

Μια ομορφιά εύθραυστη, ίσα για ν' αντέξει μια μέρα, κι η ευγένεια ν' απλώνεται αόρατο χάδι στο πρόσωπό της. Προσηλώθηκα στο πρόσωπο, στα μάτια της που κοιτούσαν ίσια μπροστά και πουθενά. Ασυναίσθητα πήγα να βγάλω από τη τσάντα τη φωτογραφική μηχανή να τη φωτογραφήσω, αλλά έκανα τη σκέψη πως κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι αρκούμαι στη φωτογραφία της και ότι δεν θα τη ξαναδώ.

-Δηλαδή; αναρωτήθηκα.

-Τί θες να πεις; Μήπως...

- Δεν ξέρω απάντησα. Τα εννοώ όλα και τίποτα. Ενεργοποιώ ένα ποτάμι που θα με παρασύρει. Δεν με νοιάζει που θα με βγάλει. Μ' ενδιαφέρει να με παρασύρει.

-Είσαι τρελός; Αντέδρασε στον εσωτερικό διάλογο η άλλη φωνή.

-Ναι! Μπορώ ακόμα να είμαι. Το κεφάλι μου βούιζε. Μια θέρμη φόρτιζε το σώμα μου. Ρωγμές άνοιγαν στο στήθος μου κι έρεε η θέρμη κάνοντάς με λαφρύτερο. Δεν ξεχώριζα αν ήμουν ψηλά, έτοιμος να πέσω στο κενό ή αν ήμουν ήδη στο κενό κοιτάζοντας ψηλά. Το γλυκό φως συνέχιζε να χύνεται σταθερά απ' τα μάτια της. Το λευκό κάλυμμα στο κεφάλι εντόπιζε πióτερο τη μοναδικότητα του προσώπου της. Κάποια στιγμή αντιλήφθηκε την επιμονή που την κοίταζα και τοποθέτησε έτσι το πρόσωπό της ώστε να είναι καλύτερα ορατό. Μου έδινε λοιπόν κάτι; Ατελείωτα φτερουγίσματα πετάρισαν μέσα μου κι άλλα τόσα ρίγη σκορπίστηκαν σαν θραύσματα. Οι φωνές ξανάρχισαν μέσα μου:

-Είδες; Μίλησε η γυναίκα. Η αιώνια γυναίκα. Αυτή η βασανιστική ομορφιά μου έκανε μια μικρή παραχώρηση...

-ΗΣύχασε. Ποια παραχώρηση; Με κάτι το τυχαίο;

-Τυχαίο; Εδώ και τόσην ώρα αισθάνεται την έλξη του αρσενικού, που από κυνηγός μεταβλήθηκε σε θήραμα, όπως γνωρίζει και το ότι αυτή εξουσιάζει. Η πανίσχυρη εξουσία της ομορφιάς και της νεότητας.

-Μα τα έχεις τελειώς χαμένα; Η παραχώρηση που λες μπορεί να είναι μια αγέρωχη στάση, ακριβώς για να δείξει πως δε φοβάται ούτε νοιάζεται για το τι γίνεται γύρω της. Έπειτα μη ξεχνάς, είναι μια Μοναχή.

-Αυτό είναι το πιο συγκλονιστικό. Μια Μοναχή 20 ετών, πανέμορφη, με ερωτισμό που δεν κρύβεται. Δεν μπορεί, η ομορφιά έχει και τα αδύνατα σημεία της, όπως και κάθε εξουσία.

Η νεότητα έχει ρωγμές στη δύναμή της. Κάποια θα καταφέρω ν' αξιοποιήσω.

-Κι αν ακόμα ήταν έτσι, η στάση σου είναι λαθεμένη. Μ' αυτή την ένταση και το πάθος που σε διακρίνει να τα περιμένεις και να τα θέλεις όλα τώρα αμέσως, τρομάζεις. Αν θέλεις ν' αξιοποιήσεις τις ρωγμές που λες, πρέπει να είσαι παίκτης. Να διαθέτεις χρόνο, υπομονή, επιμονή κι επινοητικότητα. Να μάθεις που μένει, πόσο ελεύθερο χρόνο έχει, τις καθημερινές της ασχολίες, να είσαι πάντα διακριτικά παρών ώστε να μην ενοχλείς, κάνοντας όμως αισθητή την παρουσία σου, ώσπου να μπορέσεις να την κλονίσεις. Γιατί όσο δύσκολο κι αν είναι να κατεβάσεις κάποιον απ' το βήθρο του, είναι πάντως πιο εύκολο απ' το να τον ανεβάσεις.

-Αυτά που λες είναι ψυχρές συνταγές επαγγελματιών εραστών. Εγώ πώς θα ελέγξω αυτό το κύμα του πυρετού που με διατρέχει; Τα συναισθήματα που με σπρώχνουν σαν άνεμοι; Εκείνη φαινόταν ότι προσπαθούσε να μη με κοιτάξει κατάματα, ενώ ήλεγχε τις αντιδράσεις μου, αφού βρισκόμουν διαγώνια απέναντί της. Την ένταση που μ' είχε κυριεύσει πρέπει να την είχαν αντιληφθεί και οι επιβάτες του τραμ, γιατί όσοι κατέβαιναν στις στάσεις με παρατηρούσαν εξεταστικά. Το τραμ σταμάτησε. Η νεαρή Μοναχή ετοιμαζόταν να κατέβει. Έτσι λοιπόν το όνειρο θα έσπαγε σα γυάλινο ομοίωμα; Κι εγώ αντί να το γευτώ θα μάζευα τα κομμάτια του;

-Βέβαια το απραγματοποίητο όνειρο δεν το ξεχνάς ποτέ, ενώ ότι πραγματοποιείς γρήγορα το παρατάς για κάτι άλλο.

-Τ' είναι αυτά που λες; Τ' όνειρο αυτό είναι κορυφή.

-Ναι! Κορυφή για την αρσενική σου ματαιοδοξία.

-Ξέρεις τι έλεγε η Σαφώς; ""Την ομορφιά διακόνησα. Τι πιο μεγάλο θα μπορούσα;" Η Μοναχή πέρασε από μπροστά μου κρύβοντας με δυσκολία τη νευρική της, και κατέβηκε. Πήδησα έξω την ώρα που έκλεινε η πόρτα. Μπροστά εκείνη πίσω εγώ. Βάδιζε Σα να μη πατούσε στο έδαφος. Αέρινη. Και...αλήθεια δεν τάχυνε το βήμα της, παρά περπατούσε αργά και σταθερά. Κανονικά θα έπρεπε να βαδίζει γοργά αν ήθελε να με αποφύγει. Λες;...Ανεξέλεγκτες χαρές φτερούγισαν στο είναι μου. Η φωνή που μου έφερνε αντιρρήσεις είχε παραιτηθεί. Μιλούσα μόνος μου. Η Μοναχή ανέβηκε στο πεζοδρόμιο. Το ένδυμά της το πλαγιοκοπούσε ο αέρας από διάφορες κατευθύνσεις κι εγώ εκστατικός προσπαθούσα να διακρίνω τις γραμμές του κορμιού της. Έστριψε στο επόμενο τετράγωνο δεξιά. Να πάω άραγε πιο κοντά να της μιλήσω; Όχι! όχι ακόμα. Να συνηθίσω λίγο στην ιδέα. Περίμενε θα δούμε. Η Μοναχή βγήκε στη τρίτη παράλληλη λεωφόρο με αυτήν που την άφησε το τραμ. Στάθηκε για λίγο μπροστά σ' ένα κτίριο κλασικού ύφους κι αμέσως μετά ανέβηκε τη μαρμάρινη σκάλα. "Μουσείο Ζωγραφικής". Αυτή είναι η ευκαιρία! Με πρόσχημα τους πίνακες ζωγραφικής θα της μιλήσω. Άρχισα να τρέχω ανεβαίνοντας δύο -δύο τα σκαλιά.

Μόλις έφτασα στην είσοδο με σταμάτησαν.- Εισιτήριο!

Πλήρωσα και μπήκα σαν τρελός στο μουσείο. Σταμάτησα λίγο στο φουαγιέ, κοίταξα δεξιά κι αριστερά κι αποφάσισα ν' αρχίσω από δεξιά, κάνοντας τον κύκλο των αιθουσών που κατέληγαν από την αριστερή πλευρά πάλι στο φουαγιέ.] Πέρασα τις αίθουσες σαν μεθυσμένος. Τίποτα. Δεν ήταν πουθενά. Ξαναγύρισα άλλες δυο φορές τις αίθουσες με πιο αργούς ρυθμούς, κοιτώντας τόσο προσεκτικά, σα να μην έφταναν τα μάτια μου για να βλέπω. Πάλι τίποτα. Σα ν' άνοιξε η γη και την κατάπιε. Ρώτησα ένα φύλακα που θα έπρεπε οπωσδήποτε να την είχε δει. Κούνησε αρνητικά το κεφάλι του. Κάθισα αποκαμωμένος στο καναπεδάκι του φουαγιέ. Σήκωσα το κεφάλι μου, πήρα βαθιά ανάσα και..... Ναι! Εκεί στον απέναντι τοίχο, σ' αυτόν τον υπέροχο πίνακα με την Παναγία, τον Ιησού δωδεκαετή, με το σιντριβάνι στο κέντρο, ναι, σ' αυτόν τον πίνακα δίπλα στην Παναγία στεκόταν η νεαρή Μοναχή, με κοιτούσε κατάματα και φαινόταν να κρατά την αναπνοή της. Πετάχτηκα όρθιος. Δεν είναι δυνατόν, ψιθύρισα, προσπαθώντας κάπου να στηριχτώ. Ήμουν μόνος, μ' εκείνη να με κοιτά κατάματα κρατώντας την αναπνοή της. Δεν μπορούσα πια να ελέγξω τα συναισθήματά μου. Το μόνο που ένιωθα ήταν τα δάκρυά μου.

-Τέτοια συγκίνηση!.. μονολόγησε ο φύλακας περνώντας από μπροστά μου. Ξανακάθισα στο καναπεδάκι, χωρίς να

την αφήνω απ' τα μάτια μου.

-Απλωσε η Παναγία τα χέρια της και σε τράβηξε μέσα στον πίνακα; τη ρώτησα. Εκείνη με κοίταζε κατάματα κρατώντας την αναπνοή της.

-Θα έρχομαι κάθε μέρα, θα σου απλώνω κι εγώ τα χέρια προσμένοντας να βγεις. Ο Θεός κι ο Έρωτας θα με βοηθήσουν. Δεν ξέρω πόσες ώρες έμεινα προσηλωμένος. Ένα χέρι ακούμπησε τον ώμο μου. Γύρισα αλαφιασμένος. Ήταν ο φύλακας.

- Σας ζητώ συγγνώμη, μα πέρασε κιόλας μισή ώρα που θα έπρεπε να είχαμε κλείσει.

Σηκώθηκα. Πήγα πολύ κοντά στον πίνακα και της απλώσα τα χέρια. Έξω η βροχή έκανε αισθητή την παρουσία της κι ο πόνος το ίδιο.

Copyright© Φαίδων Θεοφίλου

copyright©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Publisher : Visual artist [Stratos Fountoulis](#) /
copyright©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης
[Στράτος Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**